

3⁸⁸

szeptember

ÖS 20. DM 3. \$ 150
Skr 10.

„Nem szeretem, ha rugdossák a rendőröket!”

Így hangzott Grósz Károly válasza arra a kérdésemre, hogy miért is kaptak rendőri figyelmeztetést azok a fiatalok, akik a FIDESZ (Fiatal Demokraták Szövetsége) megalakítására felhívó levelet aláírták. Csak néhány mondattal később jött rá, hogy ezek nem azok az állítólagos „soviniszta, fasiszta” magyarok voltak, akik a magyar fővárosban Nagy Imréről – egykori miniszterelnökünkéről – megemlékezni merészeltek, hanem egyetemisták, akik egy önálló és autonóm ifjúsági szervezetet akartak alapítani. Ilyesmire azonban még nincs törvény – így Grósz. Magyarországon nincs törvény ugyanis arra, hogy az utca embere aláírhasson egy petíciót, tiltakozó, vagy akármilyen más *nyílt* levelet. Még nem tartunk ott, hogy minden, amit nem büntet a törvény, az megengedett legyen.

Grósz Károly július végén az Egyesült Államokban járt. A miniszterelnök úr nem csak Ronald Reagan elnököt, Dukakis és Bush elnökjelölteket kereste fel – biztos, ami biztos alapon –, hanem az amerikai magyarok vezetői egyéniségeit is meghívta egy fogadásra a New York-i Inter-Continental szállóba. Mi több, még véleményük után is méltóztatott érdeklődni.

Szó, ami szó, a magyarok nagy elvárásokkal jöttek. Az elmúlt időben sok biztató jel öntött beléjük lelket, melyek magyarországi változásokról regéltek. S ha Nagy Imre kivégzésének 30. évfordulóján az összegyűlt tömeget a miniszterelnök úr szófo-

gadó fogdmegjei szét is verték, ez még nem jelenthet semmit! Vagy csak pillanatnyi epizódot.

Eljöttek tehát. Nagy elvárásokkal, bár vegyítve igaz némi tartozkodással tettek fel kérdéseiket: *Nagy Imre és az 56-os forradalom rehabilitációjáról, az orosz csapatok kivonásáról, az erdélyi helyzetről.*

A feleletek azonban megdöbbszentően felületesek voltak: az orosz csapatokat majd akkor vonják ki, amikor az amerikaiak is kivonják Európából az övéiket. Aztán: Nagy Imrét egy magyar kormány sosem fogja rehabilitálni – jelentette ki közel sem irigylésre méltó önbizalommal –. A forradalom meg ellenforradalom volt (de azért mégis csak egy nagy nemzeti tragédia), amiben az „ő” oldalukon is voltak mártírok. De azt nem részletezte, ki is állt az „ő” oldalukon

Jutott azért valami csekélyke jó is a végére: Grósz Károly valaha kiscserkész volt – ki hitte volna –, s most „szíve és lelke fáj bele”, hogy *valakik* valaha megszüntették ezt az egykoron virágzó ifjúsági mozgalmat. Létrehoztak tehát egy bizottságot – jelentette be Grósz –, mely a cserkészzet és egyéb ifjúsági mozgalmak lehetséges újjáélesztésének feltételeit vizsgálja majd, az új egyesülési törvény szellemében. Így aztán talán elérhető lesz, hogy a jövőben kiscserkészet apostolai megússzák törvénysértés nélkül a közeli világrajövetelt.

Krizsán Árpád

Páll Lajos képeit bemutatjuk a KÖRVONALAK-ban

Identitásunkról, százaléokban.

A Motolla 1988/2. számában szerelmeinkről volt szó, százaléokban. Következzék most egy identitásunkról szóló felmérés.

A riportalanyok nyugat-európai magyar származású fiatalok. Közülük sokan "kinti" születtek, mások apró gyermekként kerültek Skandináviába, Ausztriába, Svájcba, Németországba vagy Franciaországba. A megkérdezettek alacsony létszáma miatt a statisztikai feldolgozás nem releváns, de ez mégis az első ilyenemű felmérés. Viszont nem akar semmit alátámasztani vagy megcáfolni.

I. Kérdés:

Mi a viszonyod magyar származásodhoz?

A kérdést 40 nyugat-európai magyar fiatalnak tettük fel.

50% – „Magyarnak lenni, Nyugat-Európában számomra pozitív élmény. Úgy érzem, több vagyok ezáltal.”

25% – „Magyarnak lenni Nyugat-Európában számomra elviselhető. Egzotikum. Túl eredeti. Meglennék nélküle is.”

25% – Nyilvánosan nem vallja magát magyarnak. Magyarságát magánügy-

nek tekinti. Nevet változtatott, vagy nevet fog változtatni.

Megjegyzendő, hogy az első csoport beszéli legjobban a magyar nyelvet. Sok közöttük a másodgenerációs (56-os szülők) és az erdélyi származású fiatal. A harmadik csoport zöme még otthon született Magyarországon. Számukra negatív töltetű a magyar származás. Legtöbbjük a 60-as 70-es években telepedett le Nyugat-Európában.

folytatás a 6. oldalon

Megemlékezés Nagy Imréről (Budapest, 1988. június 16.) Tamás Gáspár Miklós nem jut szóhoz.

Fotó: Nagy Piroska.

Hol tartanak a fiatal demokraták?

Legutóbbi számunkban már beszámoltunk a Fiatal Demokraták Szövetsége (FIDESZ) megalakulásáról, ezúttal összefoglaljuk a március 30-i alakulás óta történeteket.

Bár az alapítók akarata – és számos jogász véleménye szerint – a FIDESZ a magyar Alkotmány és jogrend alapján álló ifjúsági politikai szervezetként jött létre, működését a hatalom azonnal erőszakos eszközökkel kísérte megakadályozni. A szervezők azonban úgy döntöttek, ezekről nem vesznek tudomást. Április első heteiben rohamosan nőtt a szervezet taglétszáma, a hetente tartott gyűléseken egyre többen vettek részt (Április 30-án már majdnem négyszázan), és a támogató aláírásokat tartalmazó ívek is nagy számban érkeztek. Egyetemista körökben, sőt az oktatók részéről is nagy szimpátia nyilvánult meg a szervezet iránt, amit a különféle KISZ szakkollégiumi állásfoglalások, tiltakozó levelek is bizonyítanak. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem oktatói aláírásgyűjtést indítottak a rendőrségi behatásokat követően. Ugyanakkor szinte valamennyi vezető politikus nyilatkozatában szerepel egy-két mondat, amely világossá teszi, hogy az új ifjúsági szervezetet – különféle okokból – nem kívánatosnak tartják.

Miután nyilvánvalóvá vált, hogy a rendőri fenyegetésekre nem fog feloszlani a szervezet, új eszközökhöz nyúlta; suttogó propaganda útján rémhíreket kezdtek terjeszteni a FIDESZ megszűnéséről, a várható bírósági eljárásokról, egyetemről való kicsapásról stb. Ennek ellenére június elején 1200-1500 tagot számlált a FIDESZ.

A rendőrségi közleményt (amely minden országos napilapban és a megyei lapokban is megjelent) a *Magyar Hírlap* kéthasábos, név nélkül közölt cikkben kommentálta, amely amellelt, hogy cinikus és kioktató hangnemben íródott, számos hamis információt és téves tényit is tartalmazott mind a FIDESZ megalakulásával, mind jogi helyzetével kapcsolatban. A FIDESZ, és a közleményben név szerint is említett öt tagja, jogi képviselőin keresztül – törvény biztosította jogukkal élve – sajtóhelyreigazítási felszólítást küldtek az MTI-

nek és a *Magyar Hírlap*nak, amelynek a címzettek nem tettek eleget, ezért az ügy a Fővárosi Bíróság elé került. A tárgyaláson nem adtak helyet a követelésnek, mondván: az MTI csak a rendőrség utasítására közölte a közleményt, tehát nem vonható felelősségre, a *Magyar Hírlap* pedig véleményt közölt, nem hamis tényeket. A FIDESZ képviselői a Legfelsőbb Bíróságnál fellebbeznek. (Időközben a Legfelsőbb Bíróság elutasította kérésüket: a FIDESZ elveszítette a sajtóper. A szerk.)

Míg az első gyűléseken kizárólag a friss információk cseréje, a működés mikéntjéről folytatott viták, egymás megismerése zajlott, addig a május 14-i, Jurta Színház-beli összejövetelen már az őszi első Kongresszuson elfogadandó program előkészítése folyt. Több mint tíz FIDESZ-csoport jelentette be megalakulását, és terjesztette elő a programra vonatkozó javaslatait, melyek a környezetvédelemtől a valláspolitikáig, a katonai szolgálatmegtagadástól a kisebbségi kérdésig szinte minden súlyosabb problematikát érintettek. A gyűlés kijelölt egy 10-12 fős bizottságot a programtervezet megszövegezésére, mely rövidesen a nyilvánosság elé tárja a „program-téziseket”, amelyeket a nyári táborokban, összejöveteleken fog a tagság megvitatni.

Figyelemreméltó, hogy az eddigi gyűléseken, megbeszéléseken semmiféle túlfűtött indulat sem jelentkezett, a törvényes kereteket az egész tagság tiszteletben kívánja tartani. Az őszi Kongresszus lesz hivatott megválasztani a FIDESZ vezetőit, megalkotni a szervezet működésének alapszabályzatát. Valószínű, hogy a jelenlegi helyzethez hasonlóan, csak laza, első-sorban az információk kölcsönös áramoltatására szorítkozó kapcsolat lesz az egyes csoportok, illetve a vezetőség és a csoportok között, és ezentúl minden csoport a saját belátása szerint tevékenykedik, szervez akciókat stb. Természetesen az alapelveket minden csoportnak be kell tartania. Távlati célként szerepel a FIDESZ-

újság, helyiségek, irodák, a működéshez szükséges feltételek megteremtése, majd a politikai vélemény-nyilvánítás csatornáinak kiépítése, melyek közül legnagyobb jelentőségű az Országgyűlési képviselő(k) jelölése és bejuttatása lenne.

Sokakat foglalkoztat a FIDESZ „párt-állása”, azaz, hogy melyik ellenzéki vagy hivatalos csoporthoz, szervezet-hez, mozgalomhoz tartozik. Azonban újszerűségének és életképességének egyik oka éppen az önállóság, a minden egyéb csoportosulástól való függetlenség, ami nem elzárkózást jelent. Ellenkezőleg: a FIDESZ támogat minden, a demokratikus megújulásért küzdő erőt, és kész együttműködni a különféle független mozgalmakkal.

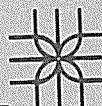
A FIDESZ-kronológia fontos eseménye a május 21-i nemzetközi sajtótájékoztató, melyen számos rangos nyugati lap és hírgyűjtemény képviseltette magát. A kérdezők között szerepelt például a *Washington Post* és a *Time* újságírója. Úgy tűnik tehát, hogy a FIDESZ – ha hivatalosan nem is ismerték el – részévé vált a magyar politikai életnek, s bár a működéséhez szükséges feltételek megteremtésekor csak magára számíthat, az elkövetkező években új, önálló hangot jelenthet a kelet-európai független mozgalmakban.

Láng Vince, Budapest

A tartalomról:
Interjú: Nagy Károly (USA)
Súlypont: 1968
Falvak és bulldozerek
Duray Miklós: Nyílt levél
Új Korszak Budapesten
Identitásunkról százaléokban

KÖRVONALAK

Contents:
Interview: Nagy Károly
1968
Villages and bulldozers
Duray Miklós: Open letter
New Age in Budapest
Our identity in percentage

Egy korszak vége, avagy mégis van új a nap alatt?

A magyarországi közvéleményt évek óta foglalkoztatja a kérdés: mi lesz Kádár után? A kérdés mögött hosszú ideig az az aggodalom fogalmazódott meg, hogy a viszonylag liberális és viszonylag prosperáló gazdaságot, vagy legalábbis elfogadható életkörülményeket teremtő, ám lassan elaggó pártvezér távozása alapján rendítheti meg a „gulyás-szocialistának” is nevezett magyar modellt. Az idők változásával azonban az aggodalom is más előjelet kapott.

Ahogy öregedett, Kádár, a nemzet bőkezű és patriarkális nagybácsijából morcos és házsártos nagyanyójává változott, s ahogyan marxista felebarátaink mondanák, a haladás kerekítőjévé vált. A korábban hosszú életért fohászkodó ország immáron a főtitkár nyugdíjazásának szükségszerűségét emlegette.

A májusi pártértekezleten végre bekövetkezett a fordulat. Ám megkésétt, s ezért korántsem fogadták oly kitoró örömmel, mint amilyenre számítani lehetett volna. Kádár és elvbarátai tökéletes vereséget szenvedtek, s az 56 utáni konszolidáció atyját nyilván nem vigasztalhatja a neki kreált pártelnöki funkció, hiszen még a legfelső vezető testületnek számító Politikai Bizottságba sem választották be, így feltehetően egyszer s mindenkorra bezárult előtte a politikai boszorkánkonyha ajtaja. Utóda pedig nem más, mint az e hasábokon oly sokat emlegetett Grósz Károly.

Grósz szívesen tetszeleg a pragmatikus politikus szerepében. Nyíltan vallja, hogy számára nem az a fontos, szeretnie őt az istenadta nép vagy sem, hanem az, hogy megoldja a magyar gazdaság és társadalom bátran válságosnak nevezhető helyzetét. Hogy ez sikerül-e vagy sem, egyelőre nem tudható. Az viszont valószínűnek tűnik, hogy a sokat emlegetett kibontakozást Grósz egyfajta dél-koreai módon szándékozik megoldani, vagyis viszonylagos gazdasági liberalizmussal és politikailag viszonylag erős kézzel. Az előbbi a magántőke erőteljesebb jelenlétét, a gazdasági szabályozók egyszerűsítését jelentené egyebek között, míg utóbbit egyelőre nehezen határozhatnánk meg. A jelek azonban kétségkívül arra utalnak, hogy Grósz nem csak annyit tanult meg 56-ból, hogy a pártkassza

pénzét még ellenforradalmi zavargások esetén sem helyes eltulajdonítani (merthogy ezt tette ő - a rossz nyelvek szerint - annak idején). De ne bolygassuk a múltat, hiszen nem ez minősíti a politikust Európának ezen a táján. Grósznak lényegében három problémát kell megoldania. Egyrészt a gazdaság sokak szerint katasztrófálisnak minősülő helyzetén kell javítania. Másrészt a magyar társadalom közérzetét kellene meggyógyítani, s elvben itt már nem segíthet a tüneti kezelés, hosszabb távon csakis politikai reformok garantálhatnák a beteg gyógyulását. Ahogy Pozsgay Imre mondotta nem kevés pátosszal: vagy mi törjük össze korlátainkat, vagy összetörjük magunkat azokon.

Harmadrészt, és ez az előbbivel igen szorosan összefüggő kérdés, megnyugtató megoldást kellene találnia a román-magyar viszonyt, és az erdélyi magyarságot illetően egy olyan helyzetben, amikor még a Ceausescu diktatúra egyelőre beláthatatlan bukása sem kecsegtet sok reménnyel.

És végül, de nem utolsósorban, számolnia kell azzal is, hogy pártbéli elvtársai egyhamar nem lesznek oly szolidárisak vele, mint amilyenek a Kádár elleni minipuccsban bizonyultak. Magyarán, könnyen a radikális reformerek és a konzervatívok kereszttüzébe kerülhet.

Ha csak kettőt is megoldana a háromból, az nagymértékben szilárdítaná helyzetét a vezetésen belül, és a közvélemény támogatását is maga mögött tudhatná. Mert, hogy szavamat ne felejem, a magyar társadalom egyelőre kényszerűen betartja a Grósz által felállított fontossági sorrendet, amennyiben nemigen szívelel újított vezetőjét.

Róbert Gida

Pozsony 1988

avagy „peresztrojka” szlovák módra

Miközben a csehszlovák politika élvonalbeli képviselői váltig hangoztatják a reformok szükségszerűségét s ugyanakkor mágikus ráolvasásként ismételgetik, hogy e reformok nem lehetnek egyenlőek 1968 reformjaival, az országban egyre több megoldatlan probléma halmozódik fel. A sok közül a katolikus hívők követeléseire kívánta felhívni a figyelmet az a tüntetés-(kisérlet), amelyet a szlovák nem hivatalos egyház képviselői hirdettek meg 1988. március 25-én a pozsonyi óvárosban.

A tüntetés előzményei az elmúlt év végére nyúlnak vissza, amikor a morvaországi hívők kezdeményezésére 31 pontban megfogalmazódtak a cseh és a szlovák katolikus egyház állammal szembeni követelése. A 31 pont nagyrészt az állam és egyház szétválasztása kapcsán követeli a vallásszabadságot, azaz, hogy politikai szervezeteknek ne legyen beleszólásuk az egyház belső ügyeibe (papok áthelyezése, numerus clausus a teológiai főiskolákon, az egyházi tevékenység büncselekményként kezelése stb.), ezen kívül a szerzetesrendek, egyházi közösségek működésének felújítását, független sajtót és könyvkiadást valamint – s ez főleg a szlovák katolikusok fájó pontja – az üres püspöki székek betöltését (13 püspöki hivatalban csak két helyen van felszentelt püspök). Január elsején kezdődött a követelések aláírása, amelyet maga Tomasek bíboros is idő-és jogszerűnek tartva bátorított egy

körlevelében, mondván: „A félelem és a gyávaság nem lehet keresztényhez méltó magatartás.” A követelésekre április közepéig 500.000 aláírás gyűlt össze. Ennek példátlan ténye nem kis fejtörést okozott a hivatalos politikai szervezeteknek. A követelések valódiságának demonstrálására Prágában, februárban az emberi jogok napján több ezer nyi hívő gyűlt össze Tomasek bíboros miséjén az óváros Szent Vitus székes-egyházában. Ennek paralelle kívánt lenni a pozsonyi demonstráció, ezúttal mise nélkül, „félórás néma tüntetés”-ként. Ez lényegesen egyszerűbb tette a biztonsági szervek munkáját, hisz a nyílt színen csoportosuló tömeget bármilyen címet lehet oszlatni. A tüntetés szinte kihívást jelentett a hatalom számára, hogy erejét fitogtatni tudja. A koreográfiát mindehhez egy egész hetes előkészítés szolgáltatta. A napilapok, a televízió- és rádióműsorok

Megemlékezés Nagy Imréről (Budapest, 1988. június 16.)

Magyar Televízió és magyarok.

Magyar Televízió és Mecsek Imre.

Fotó: Nagy Piroska.

egész sora hemzsegett az ellenpropagandától, leleplezéstől és lebeszéléstől (nem ritkán papi személyeket kényszerítve erre a munkára). Az üzemekben, iskolákban rendre megtartott 10 perces fejtágítókon, amellet, hogy valóban orwelli hangnemben beszéltek a szervezőkről, súlyos következményeket helyeztek kilátásba a tüntetésen résztvevők számára is. Csütörtökön bezártak a kollégiumok, a vidékieknek haza kellett utazniuk. Pénteken tanítási szünapot rendeltek el. Többször beolvasták a püspöki kar állítólagos „lebeszélő nyilatkozatát”, amely ellen, mint hamisítvány ellen a valódi püspöki kar természetesen tiltakozott.

megjelentek a locsolóautók

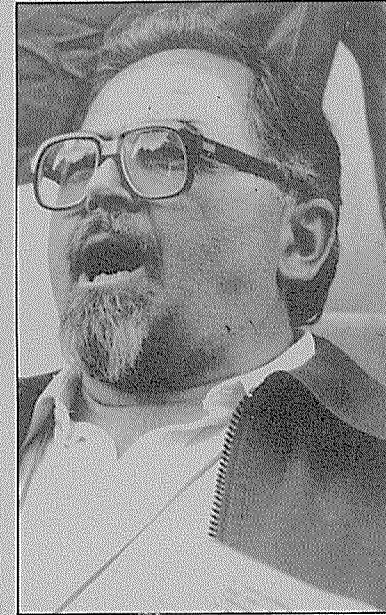
A tüntetés napján déltől kezdve elterelték a forgalmat a pozsonyi főter környékéről. Az eső ellenére az óváros utcáin megjelentek a locsolóautók, amelyek a tüntetés idejéig kitarotán öntözték az utcát, majd amikor kellett, a járókelőket is. A teret civil és egyenruhás biztonsági szervek szállták meg, a térre vezető utcák torkolatát pedig rohamkocsik és rabszállító autók tartózták. Az ezekből kellő pillanatban kiszálló rendőrök szabályos kordont alkotva nem engedték a térre jutást. A véletlen folytán az egyik közeli szállodához érkező magyar turista-autóbusz számára utat nyitott résen át több embernek sikerült a térre bejutni, ahol a mintegy 2.000 főnyi tömeg közé hajtó, rohamkocsiból kiugró rendőrök nem kímélték senkit. A verés aztán kijutott a kordonon kívül rekedteknek is, sőt szemtanúk szerint még a késő esti órákban is látni lehetett városzerte a civil lakosságot provokáló, ütlegelő rendőröket. A biztonsági erők felvonulása szabályos bemutatója volt a hosszú idő után

első ízben bevetett rohamfelszerelésnek. Működésbe léptek a vízágyúk, rendőrkutyák, provokátorok és a könnygáz. Egy rendőrszt öklét rázva ordította: „Legközelebb beletaposunk titeket a földbe... püspökeitek pedig nem lesznek.” Az est végeredménye körülbelül 200 letartóztatott, agyba-főbe vert ember (köztük öreg nénikék), kiket a rendőrségen órák hosszat állították a falnak fordítva, feltartott kezekkel.

Az eset fölötti elkeseredés nemcsak a résztvevőkre, a távolmaradókra is érvényes. A távolmaradók közé tartoznak a szlovákiai magyar értelmiségi ellenzék tagjai is, akiket az azonosulás hiánya is a távolmaradásra készített. Ez valóban nem könnyű feladat egy szlovákiai magyar számára, aki nem nagyon tud behelyezkedni a szlovák „katolikus nemzetkonceptió” céljaiba, mely a jogos követelések mellett tartalmazza a nagymoráviomániát, a Ciril-Method kultuszt, Tiso (egykori szlovák államférfi) szenttéavatásának szorgalmazását is. A valójában aktív szlovák nem hivatalos egyház vezetőinek, úgy tűnik, nem szerepel célkitűzéseik között a dél-szlovákiai magyarság pasztorációja. Pedig itt is akadna bőven tennivaló. A legszembetűnőbb jelenségek az elhagyott templomok, fogyatkozó egyházközségek, a kevés pap, az egyre inkább elvilágiasodó magyar katolikus tömegek. Szlovákiában a leghittele-

a szlovákiai magyarság erről az oldalról sem várhat megértést

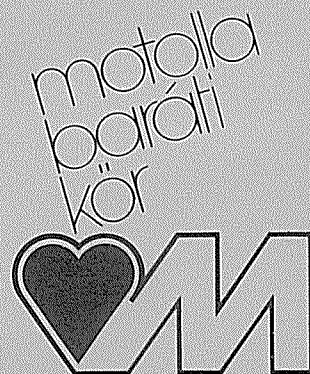
nebbnek emlegett „Dél” tehát valószínűságon szomjazná az újraevangelizálást, ha a nem hivatalos egyház vezetői másként gondolkodnának, mint ahogy egyik vezetőjük nyilatkozata egy amerikai szlovák újságban a kérdés

kapcsán, hogy a szlovákiai magyarok kérdését az idő oldja majd meg, ui. a „szlovákság” genetikailag és a populációt tekintve is erősebb tartalékokkal rendelkezik. Magától adódna pedig a megoldás, ha például a nem hivatalosan működő szerzetesrendek, laikus hívők közösségek magyar tagjait megbíznák a dél-szlovákia települések missziós munkájával. Erre azonban mindeddig még nem akadt példa. Az ezzel kapcsolatos szlovák felfogás idegenkedik mindenfajta nemzeti „elkülönüléstől” s megváltó módszerként sokkal inkább az egységbe tömörülést vallja magáénak.

Ha ez a tünet a jövőre nézve is igaznak bizonyul, akkor a szlovákiai magyarság sajnos arról az oldalról sem várhat megértést a szlovákságtól saját problémái orvoslásához. Pedig a szlovák peresztrojkat a fentiek alapján bizonyító monolitikus pártállamban nincs más számottevő politikai erő, mely a jövő szempontjából határozott elképzelésekkel, átfogó koncepcióval rendelkezne. Legalábbis jelenleg nincs. Ha a szlovák katolikus ellenzékől sem várható, hogy a keresztény humanitás elvei alapján megértse és támogassa magyar testvéreik ügyét, akkor kérdés, vajon kitől várhat segítséget a szlovákiai magyarság a jövőben?

-mire-

FALVAK ÉS BULDÓZEREK

Egyetlen barázdát sem?

A világban Romániát ma a falurombolási tervek miatt éri a legtöbb támadás. Joggal természetesen. De ha figyelembe vesszük azt, hogy e kritika többnyire csak e gyászos végeredmékre hajlandó koncentrálni, s kész – mi több: örömmel kész – megfélekezni arról az igen logikus és igen egyértelmű folyamatról, melynek a falurombolás csak egyik eleme, nos, akkor a Romániáról alkotott ítéleteket lehangolóan egyoldalúaknak, bűnösen hiányosaknak kell tekintenünk.

A falurombolás indokai, annak eszmei eltökéltsége és sajátosan romániai módszerei mélyen gyökereznek abban a folyamatban, amelyet ez az ország 1918 óta megél. Egyfajta vezeklés ez Románia számára, melyet a lakosság az immáron hetven esztendőös történelmi igazságtalanság örökségeként visel. Akkor, közvetlenül Trianon után még a

ceauseszkanus stílusban: „Arra kell törekednünk, hogy a paraszti alapjövedelem elszakíthatatlanul hozzá legyen kötve a mezőgazdaság szocialista formájához” – mondotta a pártvezér a Politikai Végrehajtó Bizottság 1988. április 29-i ülésén. Hogy mit is takart ez a demagóg elszántság? Nem kevesebbet, mint azt a verdiktet, amely a

előtt a magyar karakter – likvidálása, az általános „homogenizálás” programján belül. E két motívum – mely az oly jellegzetes balkáni ideológiák és nemzeti intolerancia romániai szupremáciáját hirdeti –, kiegészül még egy harmadikkal is, mely azonban már végképp nélkülöz mindennemű racionalitást.

Bukarest bevallása szerint a falurombolási terv legfőbb indítéka a „termő földterület jelentős megnagyobbítása”. Hogy mennyire abszurd ez az érvelés és mennyire iskolapéldája a vezetés gazdasági dilettantizmusának, mi sem mutatja jobban, mint hogy Európában – Lengyelországot leszámítva – Romániában a legnagyobb az egy főre jutó művelhető földterület, 0,43 hektár. Csak összehasonlításképpen: Hollandiában ez az érték 0,2 hektár. Így nyilvánvalóan a legkevésbé ésszerű – a remélt terméshozam érdekében – épp a haszonterületeket növelni. A falvak lerombolásának terve persze nem mai keletű. Ez is arra int, hogy ne

sérve az összes település korszerűsítési programjának megvalósulását. Tekintsük elsődleges teendőnknek, hogy az 558 agráripari tanács körzetében agráripari központokat vagy városokat építsünk ki, s mindegyik köré körülbelül 3 község tömörüljön. 1990-ig legalább 2-3 ilyen központot kell kialakítanunk minden megyében, 1995-ig pedig biztosítanunk kell átfogó munkálatok végrehajtását az összes új agráripari városok szervezése és korszerűsítése ügyében, hogy 2000-ig befejezzük az 558 agráripari városközpont kiépítését.” (Előre, (Bukarest) 1988. március 5.)

Egyes diplomáciai források tudni vélik, hogy a minap, egy PVB ülésen, Ceausescu igen éles szavakkal ítélte el a román parasztságot, mely úgy mond: „nem teljesíti kötelességét a hazával szemben”. Hogy az államfő mire is gondolt pontosan, azt nehéz lenne megmondani. Annyi azonban bizonyos, hogy a parasztság sorsa – ha az a jövőben egyedül Ceausescutól függ majd – megpecsételődik. Már az agyoncenzúrázott román sajtó is olyasmiről cikkezik, hogy – e terv megvalósulásával – a parasztság teljes deklaszálódása fog bekövetkezni. A Viitorul social című bukaresti folyóirat 1988/1-es számában egy A. Florian nevű kutató arról beszél, hogy a lakhely és a termelőtevékenység között komplex összefüggés van, s hogy a parasztságot nem lehet büntetlenül kimozdítani megszokott környezetéből. „A falusi háztartás és lakás egységes egészet képez – írja – részeként egy adott civilizációnak”. Egy másik kutató, T. Cernescu pedig arról írt cikket, hogy a parasztság számára létfeltétel a lakástulajdon és egyben a tulajdon bizonyos termelőeszközök felett. E nélkül munkája nem hatékony, léte pedig nem tud beilleszkedni a kortárs civilizációba.

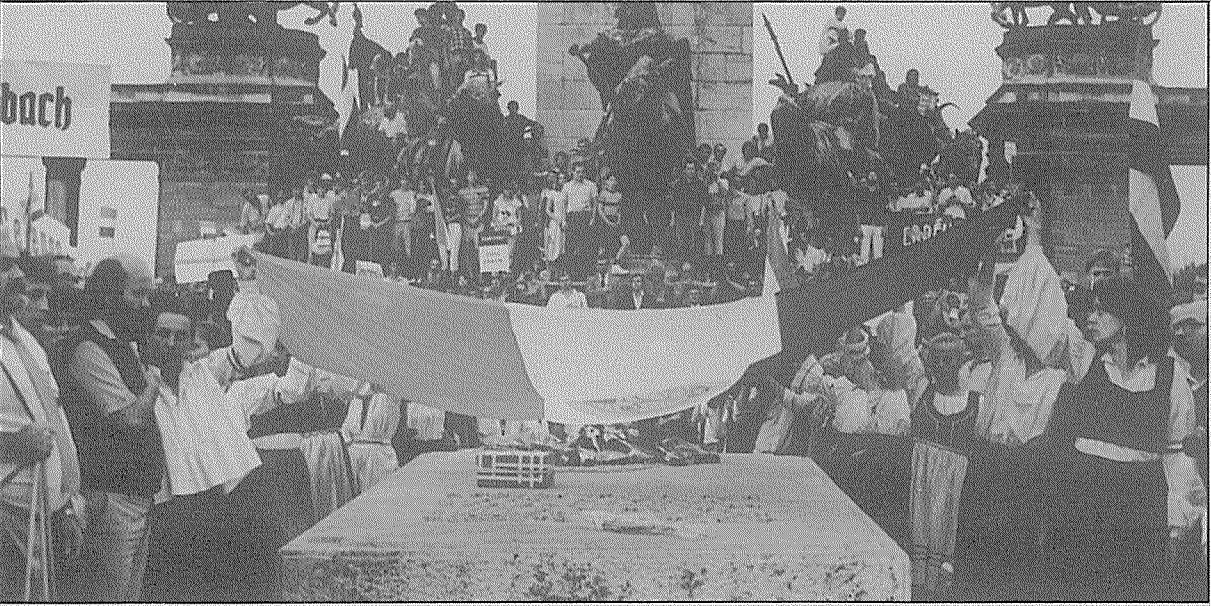
De ha már a tulajdonról van szó, említést kell tennünk e rombolási tervezet jogi állásáról is. A román alkotmány 36. cikkelye kimondja, hogy az ország területén a tulajdon védett. Ennek értelmében a rezsim szóbanforgó tervei eleve alkotmányelleneseknek tekintendők. A 12. cikkely pedig azt is kimondja, hogy a földterület és az azon található építmények kisajátítása csak indokolt közérdek mellett és megfelelő, valamint arányos kártérítés fejében foganatosítható.

Mivel a közérdek eldöntését illetően Ceausescuék kizárólagos jogokat kreál-

tak maguk számára, melyeket az országban még vitatni sem lehet, hadd foglalkozzunk most csak az úgynevezett „megfelelő és arányos kártérítés” kérdésével. Nemrég érkezett Erdélyből a hír, hogy az a földműves, aki saját maga lebontja a felszámolandó faluban lévő házat, az – egyszeri és egyösszegben kifizetendő, írd és mondd – maximum 2500 lej kártérítésben részesülhet. EZ alig valamivel több, mint egy romániai munkás átlag havibére. Ha viszont nem bontaná le ingatlanát, akkor 5000 lejt köteles fizetni az államnak, a munkálati költségeikért.

A nyilvánvaló és brutális törvénysértések láttán az ember persze megkérdezi: van-e, vagy várható-e valamiféle ellenállás a romániai parasztság részéről? Egyes jelentések arról szólnak, hogy Máramaros, Szatmár és Szilágy megyékben a parasztság ellenérzése a tervezettel szemben ma már több mint kritikus. Igazi indulatokat viszont eddig csak a székely megyékben váltott ki az intézkedés, ott, ahol a falurombolás egy egyetemesebb és még képtelenebb pusztítás szerves együttesében jelentkezik; a nemzeti elnyomás részeként. A lerombolandó magyar falvak létszámát egyes források 1214-ben jelölik meg (Magyar Hírlap, (Budapest) 1988. június 24.), s ha ez igaz, akkor arányosan – vagyis számarányához viszonyítva – az erdélyi magyarság legalább 25 százalékkal több falut fog veszteni, mint a románság.

Egyetlen barázdát sem? Félelmetes a hasonlóság Trianon és a mostani helyzet között. És még félelmetesebb, hogy közösségi, társadalmi és történelmi mindennapjaink hány trianoni dimenzióval gazdagodhatnak még az eljövendő évtizedek során. Csak remélni lehet, hogy a hetven évvel ezelőtt – és mind a mai napig folyamatosan – megtevésztett románság egyszer majd rádőbben arra, hogy nem csak a magyarság, de ő maga is áldozata Trianonnak. S a történelmi vétek tekintetében nem osztozik vele senki sem. Legfeljebb Európa válik még elárvultabbá, még elárultabbá. Európa elárulása, a magyarság kifosztása, most újult bűnhődésént hullik vissza a román nemzet fejére, ami annál fájdalmasabb számunkra, mert egy szomszéd nép szenvedéseként van mindennapjainkban jelen. És saját szenvedésünként is, melyet az erdélyi magyarsággal együtt – egyemberként – élünk át.

magyaroknak szólt az EGYETLEN BARÁZDÁT SEM! dolyfös jelszava. S hova vezetett mindez? E történelmi logika következtében ma már a román parasztság is abban a helyzetben van, mint annak idején a magyarság: rövidesen egyetlen barázda sem jut neki. Hogyan is hangzott ez „vérbélien”

romániai falvakat egyetemlegesen a „kapitalizmus fellegharainak” nyilvánítja, s ekként megsemmisítésre ítéli azokat. De Bukarest szeme előtt nem csak eme – még kelet-európaiságában is avitt – dogma lebegett, amikor 7000 romániai falu megsemmisítését célul kitűzte. Nem kisebb nyomatókkal esett latba a nemzeti karakter – s mindenek-

egy elszigetelt, a történelmi folyamatokon kívüli pillanat eseményét lássuk benne, hanem az újkori Románia általános fejlődéstendenciáját. Grósz Károly magyar miniszterelnök július 24-én, egy new yorki fogadáson kijelentette, hogy e tervet Bukarest már tíz éve fontolgatja. Az mindenképpen bizonyosnak látszik, hogy a végleges elképzelés 1988. március 3-án öltött konkrét formát, amikor Ceausescu egy beszédben kijelentette: „(...) háromszakaszos község- és falurendezési programokat kell kidolgozni: 1990 – 1995 – 2000 – évente figyelemmel ki-

rendezkedett fül borzongva hall csupa egynemű beszédet. Pénztárnál, rendőrnél, tudakozónál... De nemcsak magyar minden, hanem a tetejébe „nyugati” is. Az újságosstand, a plakátok, presszók, mozik, koncertek... Mindez a születésem jogán az enyém volna, de nem lehet közöm hozzá. El kell innen menni, el kell innen menni.

Augusztus 4. Egybefolyó nappalok és éjszakák. Félig önkívületben, roppant nyomás alatt bolyongás a lüktető, sugáros világvárosban. Összeszorult gyomrú érdeklődés nagykövetségeken, folyami kikötőben, pályaudvaron, tapogatózás ismerősök-nél, drámai beszélgetések barátokkal. „Örültsg.” „A határokon át? Visszaadnak.” „Ne is próbálkozz!” Összefutás más erdélyiekkel, akiknek folytott szavaiból, feszült tekintetéből ugyanaz az üzöttség süt vissza. Van, aki visszautazik idő előtt, mert nem bírja elviselni. És van, aki nekivág.

Augusztus 7. A kocka el van vetve. Hegyeshalom felé robog a vonat. Az idő önállósítja magát, a gondolatok lassított filmen kergetik egymást. A magyarok átengednek. Tudják, tudom, mit játszunk: legális illegálisodás. Vagy fordítva. A nemzetközileg érvényes útlevelet ezúttal annak veszik, ami, és nem annak, aminek évekig venniük kellett. Amikor a fiatal hadnagy visszaadja az útlevelet,

s bátorítóul hozzátesszi: „Minden rendben lesz. Sok szerencsét!”, öntudatlanul azt mondom neki, először életemben: az Isten áldja meg. Valóban túljutok az osztrákokon is. (Később hallom, hogy volt, akit útlevéllal is visszadobtak, magukra vállalva a román hatóságok felé azt, amit most a magyarok elmulasztottak.) Az első német feliratok. Ikarusz érezhette magát így, emelkedőben. Kavarog a lélek, az öröm torlaszai mögött a hátrahagyottak arca dereng.

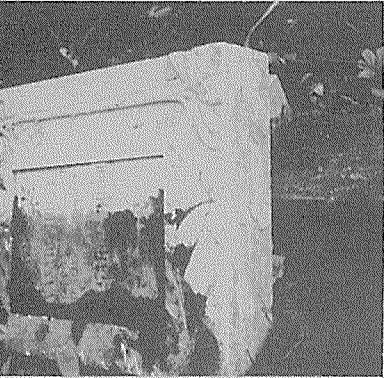
Augusztus 8. Mindjárt elértem a német határt. Vízumom nincs, de az autót továbbintik, mint a többit. Az első benzinkútnál kiszállók, hogy barátok jöjjenek értem. Kólakonzervet szüresölök, a szédítő forgalmat figyelem. És itt vannak! Eufórikus ölelkezés, beszállás, amikor... Két civil férfi lép oda szinte a semmiből: „Grenzpolizei”. Illetéktelen határátlépés miatt letartóztatnak. Őrszoba, belülről. Motozás, vetkőztetés, zsebtűrités, fényképezés. Csupa premier. Ablaktalan cella, első éjszakám a szabad világban... de mit számít ez most!

Augusztus 10. Még mindig bódultan Penzió, kijelölt lakhely. Cigarettaautomaták, autómárkák, szupermarketek kavarognak. Valószínű álmok, álomszerű ébrenlét. A penzióban csehek, lengyelek, törökök, akik civilben kurdok, örmények és

keresztény arabok. Van még etiópiai, iráni, tamil és libanoni. Eszkimó nincs. Közös nyelv kettő: kéz és láb. Ismerkedünk, tréfálkozunk, sétálunk, foci-zunk. Haza próbálok telefonálni, órákba telik míg bejön. Latolgatjuk a kilátásokat. Senki sem tud semmit. Mindenki tud mindent. Erdélyi kupaktanács, magyarok, románok. „Menedékjogot kapunk.” „Ti, magyarok, biztosan, könnyű nektek.” „Visszaadnak.” „Egy évig nem dolgozhatunk.” „Félévig.” „Lágerbe visznek.” A penzióval szemben választási plakátok. Az egyiket már értem: AUSLÄNDER STOP!

Szeptember 1. Lágerbe vittek. No, nem „olyan”-ba, csak emilyenbe. Festői helyen lerobant hotel. Darabka Kelet-Európa. A parkolóban, még eredeti rendszámmal, Daciák, Skodák, Trabantok, Wartburgok. Sok gyerek és sok szemét. Az erkélyek az olasz neorealizmus nagy napjait idézik. Többágyas szobák, kettőtől nyolcig. Emeletenként egy WC és zuhanyzó, egyazon helységben. Éjszakánként balkáni zene bömböl, üres üvegek robbanása a falon. Félváltva jár ki a rendőrség és a mentő. A reggeliosztásnál megtudni, épp kit szúrtak fejbe az éjjel. Az erkölcsök is elég szabatosak, a láger koedukációs. Itt kell lehúznom félét, egy évet, két évet...

Alier Egon

Temetőik rombolása. A fotók a Nagyvárad Olaszi temetőben készültek 1987. novemberében. Fotó: ss – aa

Hazátlanból hontalan

1986 július 12. Kezembem az útlevéll. Mindössze pár évi várakozás és néhány havi huzavona után. A „szomszédos, baráti” országba. Beváltható: nulla Lej.

Július 16. A majdnem üres gyors hajnalban kel át a határon. Előtte azonban még veszteget másfél órát a román oldalon. Útlevéll- és vámvizsgálat. Ilyennek képzelem két frontállam, mondjuk Dél Afrika és Zimbabwe tranzitját. Katonák elemklámpával, katonák vaslétrával, katonák farkaskutyával. Szűrés szemű, tartózkodóan udvariatlan tisztok. A peronon idősebb nő zokog. Leszállították. Végigfut a szerelvényen, hogy több ezer Lejt akart kiesempészni lekvarosüvegben. A vonat, férjével

együtt, nélküle gördül ki. A magyar oldalon pár perces formáság. ...Magyarország...

Július 28. Világos, Magyarországon élnie az itt születettnek kb. annyi elégtétel, mint az, hogy nincs púpja. Mi púposok, azonban minden laposhátút irigylünk, per definitionem. Mindent tudunk, mindent megértünk, mégis. És Budapest, meg az egész napsütötte ország kitarulkozik, még a pénztelen szegény rokonoknak is. A boltokban, ahol a helybélieket mindinkább az ár-cédulák sokkolják, engem a választék és a csomagolás bénít. Egy-egy könyv-üzlet kintókamra. A kényelvűsége be-

Beszélgetés Schöpflin Györggyel

MOTOLLA: Kedves Schöpflin György, miben látod 1968 jelentőségét?

Schöpflin: A háború utáni közép- és kelet-európai történelemben egyvalamiért nagyon fontos volt 1986. Ez volt ugyanis az utolsó alkalom, amikor még úgy látszott, hogy a szovjet-típusú társadalmak képesek magukat belülről megreformálni. Augusztus 21-én aztán bebizonyosodott, hogy a Szovjetunió elleni a belső reformfolyamatokat. Ezért persze mind a Szovjetunió, mind a többi kelet-európai ország óriási árat fizetett.

A Prágai Tavasz – még így, 20 esztendő távlatából megítélve is – egy nagyon fontos politikai folyamat volt, amelyben specifikusan cseh elemek párosultak rendszertipikus kommunista elemekkel. Vagyis felmerült a kérdés: feloldható-e a szovjet-típusú rendszer és a demokrácia között feszülő ellentét? A válasz tulajdonképpen igenlő volt, csakhogy a szovjet-típusú rendszer elvesztette volna saját arculatát. És hogy ez a másság miből állt, ezt tapasztalati tények hiányában nehéz meghatározni.

Ez a probléma egyébként most, a nyolcvanas években Magyarországon is felmerült, ahol már több mint egy éve folyik a vita az egypárt-rendszeren belüli pluralizmus megteremthetőségéről. A válasz erre: a legjobb esetben is ez csak egy átmeneti megoldás lehet, ami végkifejletében a többpárt-rendszer felé mutat. A többpártrendszer aztán szükségszerűen feltételezi azt, hogy a kommunista párt elveszítheti vezető szerepét, ezzel együtt hatalmát.

1968-ban a magyar vezetés reformokkal próbálta megszerezni a tömegek támogatását, a legitimitációt. Ezek a reformok utat tévesztettek, illetve elhaltak, mégpedig azért, mert politikai reformokról akkor szó sem lehetett. Az akkori reformok jelentőségét azonban nem szabad alábecsülni. Hiszen 12 évvel a forradalom után mégis elindult egy folyamat. Miért volt Csehszlovákiának szüksége ahhoz, hogy az állóvíz egyáltalán megmozduljon?

Magyarországon 1956 és 1961 között alapvető változások történtek, amin a társadalmi autonómiák csaknem teljes megsemmisítését kell értenünk. Ezért a hatvanas években egy viszonylag csekély nyitás is nagyon komoly, mondhatni, pozitív visszhangra talált a társadalomban.

Csehszlovákiában nem következett be ez a fajta igen kemény represszió, terror. Csehszlovákiában senkit sem végeztek ki '68 után. Sok embert bebörtönöztek, ez igaz, de ők – három-négy év múlva – kiszabadultak, egyesek valamivel többet ültek. Azt is lehet mondani, hogy Kádár nagyobb biztonságban érezte magát, hatalmát azzal, hogy a korábban alkalmazott terror eredményeként a társadalom elfogadta, vagyis inkább eltűrte őt az ország élén. A csehszlovák vezetés másfajta stratégiát alkalmazott. A cseh értelmiséget komolyan, úgy is mondhatnám, szisztematikusan nyomták el. Nem állt fenn az a veszély, hogy az értelmiség különféle alternatívák kidolgozására vállalkozhatna.

Történt persze más is. Azoknak a

helyére, akiket – a többi között a mostani pártvezér, Milos Jakes közreműködésével – a nagy tisztogatások során kirúgták a pártból – több mint félmillió, ha nem egymillió emberről van szó! Felvettek egy új elitet. Ez nagyon komoly stabilizációs és, ha úgy tetszik, félig meddig legitimációs tényező.

Ezzel együtt autonómiát adtak a szlovákoknak. Ezen keresztül biztosították Szlovákia – mondjuk így: – hűségét.

Aztán ott van a szovjet katonai erő. Őt szovjet hadosztály állomásozik Csehszlovákiában, és ennek azért jelentős megfélemlítő szerepe volt, s van még a mai napig is.

Ebből áll tehát a csehszlovák stabilizáció, és ez, ha az ember közelebről megnézi, meglehetősen hatékony megoldásnak bizonyult. Az is igaz viszont, hogy mindezért a társadalom óriási árat fizetett. Magyarországon más volt a helyzet. A '68-as reform megakadt gazdasági szinten. Annak ellenére, hogy '68-ban nemcsak új gazdasági mechanizmusról, de új politikai mechanizmusról is szó volt, ami nem valósulhatott meg, nem, mert a magyar pártbürokráciának az a része, amely mindig is ferde szemmel nézett a gazdasági reformokra, világosan látta, hogy ez a saját hatalmát veszélyeztetné. A gazdasági vezetés sem volt oda a reformokért, hiszen az nagyobb felelősséggel járt volna. Ez a gazdasági vezetés kihasználta a '68-as katonai beavatkozást, hogy megtörpédozza a politikai reformok stratégiáját, és nem sokkal ké-

sőbb, '71-ben, '72-ben a gazdasági reformokat is leállították.

Ezután következett be a – ma már nem vitatott – visszarendeződés, amit hosszú éveken keresztül mindenki tagadott. Csak egy mindinkább növekedő kisebbség állította, hogy a reformok befulladtak.

'79-ben aztán kiderült, hogy közelít a csőd. Mégpedig azért, mert a 70-es években nyugati kölcsönökből pénzelték a rendszert. Szubvencionálták mind a – mindig is ráfizeteses – nagyipart, mindpedig a fogyasztást. A Kádár-rendszer tehát 10-12 éves stabilizációt vásárolt magának, anélkül, hogy a jövőre gondolt volna.

Nyugaton is történt egy és más 1968-ban, ha a történeteknek más okai is voltak, mint Kelet-Európában. Az akkori prófétaként tisztelt Marcuse például azt mondta, hogy ennek a századnak minden társadalma személytelen, egyéniségellenes társadalom. Marcuse szerint ezen csakis a forradalom eszközével lehet változtatni.

Azt elfogadom, természetesen, hogy Marcuse írásai is szerepet játszottak a diáklázadások kirobbanásában, de annak más oka is volt.

A diákok általános elégedetlensége például, de egyfajta demográfiai magyarázata is van az egésznek. 1968 táján került egyetemre a háború után született nagylétszámú nemzedék. A társadalom önreprodukciója általában úgy megy végbe, hogy a fiatalabb generáció – jobbára fenntartásokkal, persze – elfogadják az idősebb generáció értékrendjét. Amikor azonban a fiatalabb generáció aránytalanul nagylétszámú, eléri azt a kritikai súlyt, hogy önállóan is ki tud alakítani saját

értékrendet, akkor bekövetkezik egy ilyenfajta, 68-szerű lázadás.

Egyébként is: nemcsak a diáklázadások érdemelnek itt figyelmet, hiszen akkor alakultak ki az alternatív életvitelek, – stílusok és a különféle popkultúrák, sőt, kábítószerkultúrák. Mindennek volt egy termékeny oldala is, de alapvető értékeket nem nagyon teremtett.

Ma is létezik egyébként ez a '68-as, utópiákban gondolkozó nemzedék – most már persze valamivel idősebbek –, és egy részük, amennyire én őket ismerem, nem is hajlandó lemondani ezekről az illúziókról. Elfogadják, hogy nem sikerült a forradalom, és hogy a társadalmat nem lehet csak úgy megváltani, de mégis utopisztikus kategóriákban gondolkoznak.

Egyetértesz azzal, hogy személyiségellenes társadalmakban élünk?

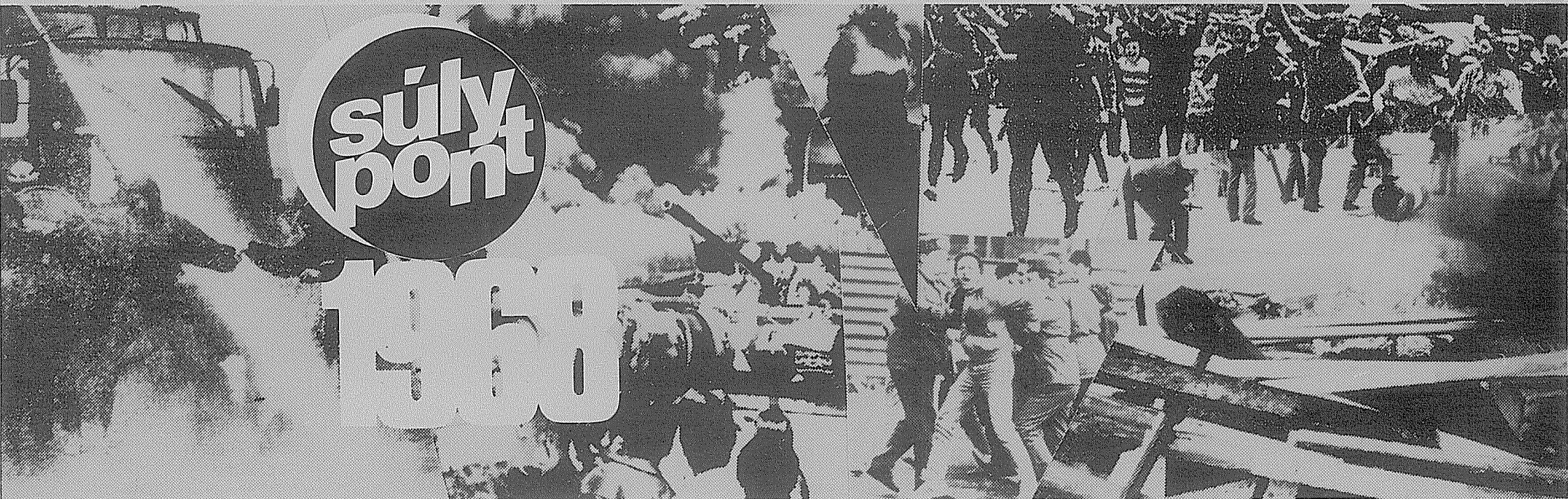
Én tulajdonképpen nem is tudom, hogy ez mit jelent. Ez egy ilyen Marcuse-szerű szöveg, amelyiknek nincs semmi értelme. . .

Ezt Lacoste is hangoztatta. . .

Akkor ez nagyon divatos volt. Minden társadalomnak megvannak a maga személytelen vonásai. Egy olyan társadalom, amely nem 500 emberből áll – tehát nem falusi közösség –, már eleve szükségszerűen és elkerülhetetlenül személytelen. Ez tehát álprobléma a javából, nem is érdemes vele foglalkozni. . .

Köszönjük a beszélgetést.

Schöpflin György a London-i Közgazdasági egyetemen politológiát tanít.

88-as töprengések

Amikor ezeket a sorokat írom, húsz évvel ezelőtti eseményekre emlékeznek szerte a világon. Ezt teszem most magam is, ha másért nem, hát azért, mert a revolúció forrataga azóta sem legyintette meg a világ civilizáltjának nevezett felét, s a rebellióról érkező hírek sem Európából vagy Észak-Amerikából kelteződnek az utóbbi időben.

Persze túlzás lenne a hatvannyolcas eseményeket forradalomnak nevezni (ha csak Csehszlovákia esetében nem), és talán nem tévedek nagyot, ha azt állítom, hogy a diáklázadások charmeja és romantikus felhangoktól sem mentes utóélete is jórészt innen származik. A rebellió tudniillik mindig szimpatikusabb, mint a revolúció, de legalábbis kevesebb vérontással jár. Tudj' Isten miért, de a Bounty lázadóival könnyebben azonosulunk, mint Szergo Ordzonikidze bolsevik népbiztossal. A lázadásnál pedig csak egyvalami lehet szimpatikusabb, s ez a bukott lázadás. A diáklázadások tökéletesen megfelelnek mindeme feltételeknek. Húsz év távlatából talán nem is annyira érdekes az, hogy miért volt 68, hanem inkább az, hogy miért nem volt jószerevével semmilyen folytatása. Ezt

azonban pontosítani kell: való igaz, hogy nem követték újabb rebelliók, ám az is igaz, hogy eszmetörténetileg két örököse is van. Az egyik kissé balkézről való, s ez a terrorizmus, jeles képviselői a Baader-Meinhof csoport tagjai 68 élményéből is merítették enyhén szólva zavaros ideológiájuk. A másik, sokkal fontosabb – és ideológiailag nem kevésbé zavaros – örökös a zölddek, vagyis a környezetvédők egyre népesebb és egyre aktívabb mozgalma. Bátran állíthatjuk, hogy a zöldek a szó minden értelmében jólfészültebb, taktikusabb és célirányosabb módon artikulálják a lázadás hatvannyolcas szellemét, s az utcai barrikádok helyett a politikai harc kifinomultabb, s inkább a parlamentarizmus hagyományaihoz közelítő formát választják.

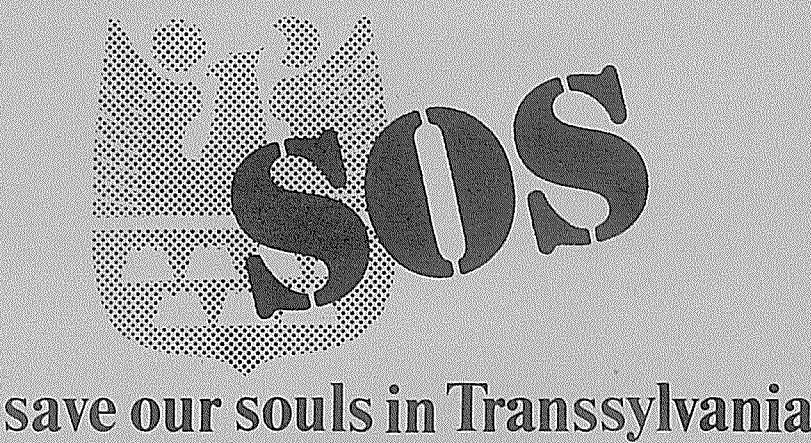
Hogy történetileg miért nem jósölok különösebben nagy jövőt mozgalmuk-

nak, azt a következő példán szeretném megvilágítani. Tegyük fel, hogy ad absurdum, Romániában demokrácia van, és a vélemények kifejezésének demokratikus csatornai működnek, ugyanakkor, s ez már kevésbé abszurd, továbbra sincs hús. Nos, ebben a helyzetben szinte természetes, hogy előbb vagy utóbb megjelenik húsellátás jobbítását követelő húsévek mozgalm. Feltehető, hogy komoly tüntetéseket szerveznének sertésfejet ábrázoló transzparenszeket lóbálva, esetleg egykét élő húsállat bevonásával, képviselőik demonstratív módon csirkecombokat fogyasztának a parlamenti ülés szak szünetében, vagy akár a vita során, s az is bizonyos, hogy egyre növekvő népszerűsége számíthatnának, jóllehet követelésük egyetlen magvas mondatban summázható: legyen hús. Tegyük fel – ad absurdum –, hogy a román hatalom bölcsessége és társadalmi érzékenysége felismeri a probléma súlyosságát, s a Román Kommunista Párt választási programjába iktatja a húsellátás mielőbbi javítását. Később több-kevesebb sikerrel meg is oldja azt. Ebben a pillanatban a húsévek mozgalm talaját veszti, súlya és j tősége valamint programja a mir

lisra redukálódik, jelesül a húsellátás további javításának szorgalmazására. De már van hús! Nagyjából ez a helyzet a környezetvédezőkkel is. 68-nak tehát mégis volt, ha folytatás nem, utóélete. Az alternatív kultúra, alternatív életforma, alternatív zöldségtermesztés és egyéb alternatív dolgok innen eredeztethetők. Folytatása pedig főként azért nem volt, mert a lázadás a történelem kiváltságos pillanata, s mint ilyen, egyszeri pillanat. Kiderült továbbá, hogy a korabeli illúziókkal ellentétben a diákság nemhogy

aktív, történelemformáló erő, de önálló társadalmi osztálynak sem igen tekinthető, különösen egy olyan helyzetben, amikor eltűnőfélben vannak a szigorú osztálykorlátok, s a pontosan definiált osztály-ideológiák. A „papa-világa” sikeresen állta a kihívást, s közben a lázadó fiúk maguk is apákká váltak. Érdemeik elismeréséül azonban tegyük hozzá azt is, hogy a papa világa sem tökéletesen olyan, mint korábban volt, s ennyiben talán a rebellió bukása sem annyira végletes, mint amilyennek hinnők.

Pesti Endre

Hangköltészet - HANGÁRadat

Egy tavaszi estén a budapesti Vigadóban meglepő zajok szűrődtek ki a komolyzenei koncert futamai alól. Nyögések, elfojtott sikolyok, sejtelmesen visszhangzó rekedtes férfiének... A kisterem színpadán hosszú árnyékok. Egy fekete ruhás karcsú nő tánc közben váratlanul elzuhan...

Hangköltészet: *Hangár*, melyet 1986-ban hozott létre Amszterdamban Császár László. Az alapítvány eddig három kazettát adott ki, 1987 óta *Hangár-Stichting* néven fut, s célja hangköltészeti művek gyűjtése, publikálása. Videón, hangkazettán és lemezen. Továbbá performance-ok, akusztikus hangestek rendezése: Amszterdamban és Budapesten.

Milyen kellemes este volt... - mondták. S valóban. A különféle egymást követő produkciók változatossága gyönyörködtetett. Hiszen mindaz, ami ekkor láthatunk művei után, rekedt erotikus világba került. Szorongató képzeinket a halálról, némi erőszakról nem oldotta fel az azonosságunk elvesztésén való viccelődés sem. Ha kisfiú lennék, akkor ez és ez történné velem; de én néger kislány vagyok... - mondja Fedor Zoltán.

Színpadi játékának Színésznoje ragyogó, elegáns nő. És tornázó bohóc. Eltört mozdulatokkal, levegőben akadt, maradt gesztusaival.

„Semmi sem az, aminek látszik”. Lehetne ez az est mottója akár. Bernáth(y) Sándor, aki egyébként képzőművész, egy láthatatlan szárra habot fúj, ami méltóságteljesen leng az előadása során a színpad légtérében. És jönnek furesa állatok, és billentés nélkül szól majd a zongora. Amikor a hangok különben jelentést kapnak értelmük nélkül, akkor felhangosodnak démonaink is és kiteljesedik, nyilvánvaló lesz a világ irracionalitása. Révület és önironia. Még soha nem láttuk ilyen világosan, még soha nem éltük ilyen mélyen át skizofréniánkat.

Látunk - persze - valódi, átéléssel megjelenített révületet is Ladik Katalin magánmítosz teremtő performance-ában. De szívesebben osztozunk Lacza László kedélyes álrévületében, aki - egy lavór víz alján - hosszasan firtatja létünk alapvető kérdéseit (a halak közmondásos szószátyárságával). Előadásának címe „Száz isten egy rajzon, avagy a strandon az Otthonom.” Majd a víz alól felbukkanva panaszosan vonítja dalát, egy mandolin kíséretében. Csodálatos délibáb vagináról énekel. Révület és alakváltozás. Szilágyi Ákos dalaiban úgyszintén. Előre-hátra fut, és kántál a költő, dudorász. A dalok dadognak, a művész „szövegel”, s ez a szövegelés: fanyar politikai asszociációk sora egyben. És ez a dödögés tragikus is, ironikus, mint minden artikulálatlan hang, mint minden bohócricsaj.

A színpadon ezen az estén megjelent az, aki továbbra sem tesz mást, mint finoman... intellektualizál. Akinek törekény és morális személye megbízható mérce számunkra. Pedig Petri György folyton leplekről, s leleplezett pózokról beszél. Az írásai noteszlapok. Rögzít, egyszersmint értelmez. És mindig összevet. Egy biztos rendszerben kutat. Mert morális lény. Olyan, akiben igencsak megfogyatkoztunk. Kilóg hát most is a sorból.

Fontos volt látni mindezt. Hiszen meglehetősen kevés alkalom adódik a kortárs művészetekkel való nyilvános találkozásra. Ez az est - mint az alapítvány első közönség előtti fellépése - lehetőség az ismerkedésre. Még akkor is, ha a kommunikáció-képtelenségről, vagy torzulásainkról is van szó. Látható már, hogy újabb és minden eddiginél bonyolultabb, érzékletesebb formáit keressük a megjelenítésnek. Ez törekvéseink fő iránya manapság, az eddigiéknél több jelentést kicsiholdni a már meglévő materiákból, minél összetettebb jelzéseket adni a műveken keresztül. Az előadás szüneteit, a produkciók közeit is kitölteni, vizuális és akusztikus kötőanyagot is találni, effektusokkal dúsítani a hatást. A Hangár-est szüneteiben is ez történt, Beöthy Balázs és Pereszlenyi Roland video filmjeit láttuk, Agostino Conto, Barnard Heidsieck és Richard Kostelanetz műveit hallhattuk.

Ami eddig csak hangként, kazettán létezett számunkra, az most meglevencedett ezen az estén; aminthogy Fedor Zoltán búgta nekünk be-visszhangosítva: „Anyuci, én csak egy vers vagyok...”

Nagy Zsuzsa, Budapest

kultura

Tiszta New York Miért nem szeretjük Gothárt?

Mielőtt New Yorkba jöttem, alkalmam volt Gothár Péter «Tiszta Amerika» című filmjét látni egy budapesti moziban.

A film elkészerítő volt: mindannyian szidtuk és sajnáltuk az elpazarolt időt. Azóta négy hónap telt el - a film jelenetei azonban még mindig a fejemben motoszkálnak.

Mit jelent nekem Amerika? A végtelen lehetőségek országa. Az abszolút gigantomania minden téren. A világ gazdasági központja. Mit jelent nekem New York? Hatalmas épületek, hatalmas pénzüsszegek. Kulturális központ, világcentrum.

És mit mutat Gothár a filmben? Piszkos utcákat, romos házakat, bukott embereket. Ez a film hülyeség, ez a Gothár hazudik, hogy tud ilyesmit élénk tálni? - gondoltam, még Budapesten.

Azért nem tetszik a film, mert elképzeléseinket tönkre teszi. Mutat valamit, amit nem fogadunk el: azt, hogy New Yorkban nyomor van, emberek éheznek, nincs hol lakniuk. Mi, felvilágosult emberek persze tudjuk, hogy nyomor mindenhol van a világban - de épp New Yorkban, ilyen mértékben?

Gothár minden illúziókat elveszi. Azért van oly keserű szájze a filmnek, mert - igaz. Az IBUSZ-csoport a 42-ik utcai rossz mozik előtt, a leromlott házak, a kilátás- és célnélküli emberi élet: itt napirenden van. De oly nagy a különbség a szegények és gazdagok között, hogy nem bírjuk felfogni józan ésszel. Legjobb példa erre Coney Island, a legendás New York-i vidámpark, amely még ma is üzemel. A park egyik felében bömbölnek a hangszórók és villognak a fényszórók. A másik fele: esik szét! Itt a csendes szél uralkodik, egy-egy patkány és egy legalább 70 méter magas, rozsdás vas-torony, amely évtizedekkel ezelőtt mint lánchinta szerepelt.

Szeretsz engem? Ez a film központi kérdése, amelyet Gothár mindenféle változatban élénk tár. Hősünk sok szélsőséges kalandon megy keresztül. És a megdöbbenő megint az, hogy ez New York, ahogyan nap mint nap látjuk!

A film nagyon jól befogta a világváros abszurdításait, és olyan oldalról világítja meg, amely kellemetlen számunkra. Még mindig nem szeretem - de mindenkinek továbbajánlom. Talán a moziban összefutunk. . .

— st

Könyvek

Horváth János: A magyar irodalmi műveltség kezdetei Szent Istvántól Mohácsig.

A magyar írásbeliség első nagy fejezetének feldolgozása reprint formában jelenik meg újra. (Akadémiai Kiadó).

Kós Károly: Régi Kalotaszeg.

Erdély egyik leghíresebb föld- és néprajzi egységét szöveg és rajz segítségével mutatta be Kós 1911-ben. 'A kötet most a *Régi magyarság* című sorozatban jelenik meg. (Műszaki - Metrum).

Cs. Szabó László: Római Muzsika.

Főhajtás az ókori görög és latin, valamint az olasz kultúra előtt.

Köntös-Szabó Zoltán: Kár volt sírni Jeruzsálemben.

A különös sorsú kisregény 1969-ben született, megelőzve a Jézus Krisztus Szupersztárt. Főhőse Júdás, a nemzeti forradalmár, aki a belenyhugvás és az öröklét helyett a Mennyei Országát szeretné közelebb hozni a bizonytalan jövőből.

Szöcs Géza: Az uniformis látogatása.

A száműzött fiatal kolozsvári költő és polgárjogi aktivista, még Erdélyben írt versei, tiltakozó nyilatkozatai és versfordításai kortárs román költőktől (Hungarian Human Rights Foundation, New York)

BORBÁNDI GYULA: A magyar népi mozgalom 20.-
CSOÓRI SÁNDOR: Tenger és diólevél: esszé, előadás, versek 6.-
Készülődés a számadásra: 2.-
A magyar apokaliptizis: toprenés a második magyar hádsereg doni összeomlásáról 2.-
CSURKA ISTVÁN: Az elfogadhatatlan realitás: esszék és előadások 6.-
Közép-Európa hó alatt, előadások 6.-
DURAY MIKLÓS: Kutyaszorító: a magyar-szlovák viszony, 12.-
FALUDY GYÖRGY: Összegyűjtött versei 22.-
Villon balladái 5.-
FÜR LAJOS: Mennyi a sok sírkereszt? Magyar-ország embervesztése a 2. világháborúban 6.-
GÁBOR ÁRON: Szibériai trilógia: Embertől keletre: Szegletes szabadság-Évszázados emberek 36.-
GOMBOS GYULA: Szabó Dezső: életrajz 14.-
Hillsdale - amerikai vázlatok 6.-
Hűsz év után - Huszonegy év után 12.-

TANÚK - KORUKRÓL: A Magyar Öregdiák Szövetség-gel (New Brunswick, NJ) közös kiadás
1. Kopácsi Sándor: Az 1956-os forradalom és a Nagy Imre-per 6.-
2. Kovács Imre: A Márciusi Front 6.-
3. Király Béla: Az első háború szocialista országok között 6.-
4. Nyeste Zoltán: Reesk 6.-
5. Kiss Sándor: Magyar demokráciáért 1945-47 6.-
6. Király Béla: Honvédségből néphadsereg 12.-
7. Papp László: EMEFESZ: az amerikai magyar egyetemisták mozgalma 1956 után 6.-
8. Kovács Andor: Forradalom Somogyban, az 1956-os forradalom előzményei, győzelme és leveretése a csurgói járásban 12.-

Püski Könyvkiadó (New York)

Kaphatók: PÜSKI-CORVIN, Hungarian Books, Records, Video Tapes
251 E. 82. St., New York, NY 10028
USA. (212) 879-8893, 734-3848 és a magyar könyvesboltokban

BIZTOSÍTÁS ÜGYEKBEN
élet-, beteg-, gépjárműfelel -
ségbiztosítás stb. rendel-
kezésükre állunk.
Kérésére tájékoztatást
küldünk:

Magyar Sándor
Sonnenstr. 4
8000 München 2
☎ 089 / 59 87 60

PS: Nálunk pénzt is lehet
keresni közvetítői tevékeny
séggel.

Benkő T.K.D.

Sendlinger-Tor-Platz 10, 8000 München 2
Tel.: 089 / 59 73 66 vagy 59 63 95
Telex 528 031

20 százalékot spórolhat:
Computerek, TV-k, Hi-Fi berendezések, videók, autók,
motorok, alkatrészek és egyéb műszaki cikkek vásárlásánál.

MUSICA HUNGARICA
Katkó Sándor
Rümannstr. 4
D - 8000 München 40
Tel.: 089/ 30 50 43

PUSZTA CSÁRDA

Magyar
Kisvendéglő
Inhaber: Győri

Volkartstr 15, 8000 München 19
(U-Bahn Rotkreuzplatz)
nyitvatartás naponta 18.00 -1.00 óráig,
hétfő szünnap.
Vasárnap- és szünnapokon délben is:
11.30 - 14.30 óráig nyitvatartás.
Azstallrendelés: Tel.: 16 82 71.

Hirdessen a MOTOLLÁban.
Világszerte 1500 példányban.

DM 31.-

Ennyibe kerül pl. egy ekkora
mértetű hirdetés

Nyugati magyar könyvek

Kosmos
Wollzeile 16, 1010 Wien
Tel.: 52 48 85

KOSMOS

Nur wer
kritische Leser hat,
macht eine
gute Zeitung.

Stiddeutsche Zeitung

1958 - 1988

Harminc éve a magyar
kultúráért külföldön.
Magyar könyvek, hanglemezek,
videókazetták filmek, stb. cikkek
szaküzlete

MOTOLL 5

Nyílt levél a Nyugat-Európában működő Erdélyi Magyar Ifjúsági Szervezetnek

Kedves Barátaim!

Meggyőződésem, hogy társadalmilag a legerkölcösebb magatartás a hatalmi intézményektől és érdekektől független olyan kedvezményes, amely az embernek nem a saját, egyéni hasznára válik. Ilyen aktivitásra, cselekvésre társadalmi és közügyekben vagy egy-egy embertársa megsegítéséért szokta elszánni magát az egyén akkor, ha az állami intézmények és szervezetek képtelennek bizonyulnak a megoldásukra.

Ti is, együtt másokkal mind az emigrációban – a szétszórtságban, mind kisebbségben – azaz a kettős igában, mind az „óházában” azaz a mai Magyarországon egy nemzet, egy nép érdekében tesztek így. A spirituális magyar nemzet és a konkrét magyar nép ügyében cseleksztetek így. A „magyar ügyért.” Valószínűleg különböző válaszokat kapnánk ha megkérdeznénk: mi a magyar ügy. Kultúra, politika, jog, ideológia, vallás, szociális igazságosság, gazdaság, osztályharc, proletár internacionalizmus, területi státusz, pártkérdés, hatalmi pozíció stb. hangzanának a válaszok. Megvallom őszintén, én bizonytalanabb vagyok annál, hogynem ilyen – viszonylag – pontos

tartalmú feleletet adhassak. Nem tudom elkülöníteni egy nemzet ügyét a többi nemzetétől, még akkor sem ha az annyira specifikus eset is mint a magyarság sorsa és helyzete. Ha „magyar ügyre” gondolk, elkerülhetetlenül az jut eszembe, hogy van cseh ügy, szlovák ügy, német ügy, román ügy stb., hogy csak Közép-Európa tájékán maradjak. És ezek a nemzetileg meghatározott ügyek, „nemzeti kérdések” többnyire kölcsönösen ütköznek, többé-kevésbé keresztezik egymást és egymással szemben válnak nemzeti üggyé. A csehek azt állítják, hogy a németekkel szemben alakultak öntudatos modern nemzetté. A románok és a szlovákok öntudatosodása – szerintük – a magyarok ellenében zajlott és így

tovább. Azon még sosem gondolkoztam el, hogy a magyarok mely nemzettel szemben tudatosították identitásukat. A magyar kisebbségek esetében ez ugyan nyilvánvaló, mert nemzeti érzésüket a többségi és – sajnos – egyúttal elnyomó nemzet agresszivitásán kell edzeniük.

De úgy érzem, mintha az általános magyarságtudat, a magyar nemzeti azonosság a történelmi folyamatok természetes következménye volna mint a természetben a fa fa-volta vagy a fű fű-volta, mert a fejlődés által vált olyanná, illetve válik azzá ami.

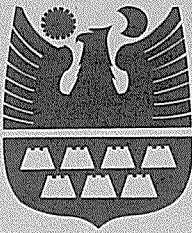
Tudom, hogy ez nem tudományos szemlélet, mert gazdasági, védelmi és egyéb különböző történelmi kényszerek kovácsolják nemzetté a népek laza együttesét. De nyilván ez a szubjektív érzésem az oka annak a nemzeti szempontból eretnek nézetnek, hogy kétségbe vonom a magyar ügy elkülöníthetőségét más nemzetek, népek ügyétől. Ha a magyar nép sorsa kizárólag magyar üggyé válik, elkerülhetetlenül összeütközik más, elsősorban a szomszédos nemzetek ügyével. Ezen még az sem igen változtat, hogy van egy nyomasztó közös gondja ezeknek a népeknek: a Szovjetuniónak mindent meghatározó hatalmi és katonai jelenléte a térségben. Ezt a nem forradalmi és korántsem egyéni felismerést a kisebbségi sorsból, a csehszlovákiai magyar kisebbség sor-

sából szerzett tapasztalatok mélyítették el bennem. Ha minden nép csak a maga igazáért, a maga ügyéért fog síkra szállni, akkor csakis az erősebbnek vagy az erősebb által támogatottnak lesz sikere. A többi nemzet menthetetlenül alul marad. Ezért úgy gondolom, hogy magyar ügy csakis spirituálisan létezhet mint ahogy létezik spirituális nemzet is. De konkrétan a szomszédos területeken élő népek nemzeti ügyei csak egymás viszonylatában, demokratikus közösségében létezhetnek. Ez persze elmélet, mert a valóság más. A mai Közép-Európában működő nemzeti elnyomások elsősorban a magyarokat sújtják: a Romániában, Szovietunióban, Csehszlovákiában élő több millió magyart. És ha Jugoszláviában nem is intézményesített a magyarok elnyomása a többségi nemzet közegnyomása felér. ezzel. Tehát mégis csak van magyar ügy, magyar kérdés, és az ebből adódó feszültség nem oldható fel az ember és polgárjogok jelenlegi értelmezésének a tégelyében, mert túllépi annak térfogatát. A magyar nemzet szétdaraboltságát és részeinek különböző sorsát, kiszolgáltatottságát nem lehet az egyéni szabadságjogok elvére hivatkozva sem megoldani, sem ezek köntösébe burkolva napirendre térni felette. Az egyéni szabadságjogok kollektívizálhatóságának Kelet Közép-Európában csak diszkriminatív vonat-

kozásban van hagyománya. Annyiban hogy kit lehet, kiket lehet kizárni a jogérvényesítésből. Realizmus lenne, ha a mindenkori status quo-ból indulnánk ki. Ha ezt így tennénk az orvosi gyakorlatban is, akkor az orvos nem gyógyítana, hanem megölné a betegét. És ez gyilkosság lenne. Nem az elve-szejtés pusztá ténye miatt, hanem azért, mert ismerte a gyógyírt, de nem alkalmazta.

Ezért úgy látom, hogy a magyar ügyet csak úgy lehet szolgálni, hogy sem a különböző hatalmi érdekek szerint részrehajló és felületes nemzetközi konszenzusokkal merevített helyzeteket, sem a tisztán nemzeti szempontokat nem tekintjük irányadónak vagy vezérfonálnak, hanem a nemzeti ügyet a népi demokratikus, tehát nem a hatalmilag képviselt közösséggel igyekszünk elfogadtatni. Azért, hogy ne legyen külön magyar, szlovák, cseh, német, román és egyéb ügy, hanem a közép-európai népek közös ügye. Mert ha ez nem sikerül, akkor valóban lesz egy különálló, minden más, szomszédos nemzet saját ügyével szembenálló magyar ügy, és akkor nem oldotunk meg semmit. Ezzel a gondolattal küldöm baráti üdvözlétemet:

Duray Miklós
Pozsony, 1987. január

A Hungarian Human Rights Foundation (New York) ősszel egy, a világ különböző pontjain egyazon időben megrendezendő nemzetközi szolidaritás nap megtartását tervezi a romániai magyar nemzeti kisebbség védelmében.

Folytatás az 1. oldalról

Identitásunkról

II. Kérdés:

Zavar-e, hogy szüleid rosszul, vagy akcentussal beszélik az ország nyelvét, amelyben éltek?

A kérdésre 40 fiatal válaszolt.

87.5% – „Nem zavar”, vagy „Nem érdekel az ő bajuk”.

12.5% – „Zavar” vagy „Nagyon zavar”.

III. Kérdés:

Hogy viszonyulsz a mai Magyarországhoz, ha új hazádban kritikusan, vagy tájékozatlanul beszélnek róla? Másképpen: ha okatlanul, alaptalanul bírálják Magyarországot, akkor te (a) megvéded, magyarázkodsz; (b) elfogadod szó nélkül e véleményt; (c) a magad részéről még jobban kezded szidni az országot és rámutatsz olyan fonák-ságokra is, amelyekről a beszélő-partnered nem is tudott?

20 másodgenerációs magyar válasza:

60% – (a) „Megvédem.”

15% – (b) „Nem vitatkozom.”

35% [!] – (c) „Szidom én is, és persze azért, amiért én sem szeretem.”

IV. Kérdés:

Ha nyugati turistaként Magyarországra utazol, mi a legkellemetlenebb, legrosszabb, legbosszantóbb jelenség számodra?

40 nyugati fiatal magyar válaszolt.

35% – „Az udvariatlanság, az állandó kioktatás, az ostoba fecsegés, a sok üres dumá, a kihívó, sértő kifejezések.”

25% – „Az alkoholizmus, mindenki állandóan vedeli a szeszt, rengeteg ittas ember van az utcákon.”

12.5% – „A téves elképzelések nyugatról és az anyagi helyzetünkről.”

12.5% – „Az orosz katonák, az egypárt rendszer, a társadalmi egyenlőtlenségek.”

Feltűnő, hogy a megkérdezetteknek

csupán a 12.5 százaléka tartja hibának azt, amit az „öreg” emigráció előszere-ttel szapul (orosz megszállás, kommunista uralom stb.).

V. Kérdés:

Mit szeretsz legjobban Magyarországon, ha nyugati turistaként látogatsz oda?

A kérdésre sok és változatos választ kaptunk. Nehezen, de sikerült csoportosítanunk a 40 fiatal választ.

37.5% – A „hedonisták”. Ők legjobban a finom (és olcsó) ételeket, italokat kedvelték. Diszko, jó nők (illetve fiúk), balatoni vízisí stb. 12.5% – A „sznobok” legjobban a színházakat, múzeumokat, koncerteket szeretik.

25% – A szociális érdeklődésűek leg-

jobban az új arcokat, illetve a régi ismerősökkel való találkozást szeretik (találkozás a rokonokkal, eszmecsere, sok új vice stb.).

25% – Azok, akik nem tudták megmondani, mit szeretnek legjobban Magyarországon. Valami ködös (fájó?) érzés mégis vonza őket. Pesten vágy-nak Münchenbe, vagy Párizsba (azaz haza). Münchenben vagy Párizsban néha szorongva ábrándoznak a Váci utcáról. Áldatlan állapot. Már nem igazi magyarok. De sose lesznek igazi németek, olaszok, franciák stb.

Eddig a felmérés. A hasonló jellegű munka tovább folyik, mégpedig a következő témakörben: „Előítéleteinkről százalékbán” - itt arról lesz szó, hogy mit hisznek a nyugati magyar fiatalok az otthoni helyzet-ről, a nyugati turista perspektívájából és arról mit hisznek a magyarországi fiatalok a nyugati turistákról. A szociológiai felméréshez segítségre, önkéntes riporterekre van szükségünk. - Ötleteket, elgondolásokat, de bírálatokat is szívesen fogadunk.

Cím: UNGA UNGRARE I EUROPA, Sociologiste Utr., Dr. Keresztesi György, Narkomanvács enh. Box 6401, 113 82 Stockholm, vagy a MOTOLLA szerkesztősége.

Egyperces interjú

Gulden Júlia 1964-ben született Clevelandben (USA). Német szakot végzett, különös hangsúlyt fektetve a nemzetközi kapcsolatok tanulmányozására.

Most hol dolgozol?

A Fehér Házban; mégpedig a Republikánus pártnak dolgozom, az úgy nevezett „ethnic” osztályon. De mint-hogy választási év van, most már jó-szerével csak Bush alelnöknek dolgo-zunk mindannyian. Főleg írni és kutat-ni szoktam; megírom a szükséges jegy-zeteket és felkutatom a szükséges ada-tokat a beszédeihez. Aztán – ezek alap-ján – valaki megírja a végleges beszé-det. Tájékoztatókat is írok Bushnak és a pártan belül működő főnökeimnek. Munkád révén, tudod-e szolgálni a magyarságot? Természetesen. Elvégre nem szabad hagynunk, hogy a világ számára ennyi-

re fontos emberek elfelejtsék, hogy mi is a világon vagyunk, hogy sok a probléma Magyarországon. Hogy sok segítségre szorul ez az ország, s főképp az elszakított területek magyarsága. Távlati terved?

A külügyminisztériumba szeretnék kerülni. Hogy miért? Észrevettem, hogy például mióta ukrán ismerőseim-nek sikerült bejutniuk oda, s módjuk van hangoztatni gondjaikat, sokkal több ukrán témával foglalkoznak a dip-lomaták. Részben ezeknek az ameri-kai-ukrán fiataloknak köszönhető, hogy most egyre több szó esik az ukránok elnyomásáról.

Céljaid elérésében nem jelent hátrányt, hogy nő vagy?

Nem. Sőt, egyre közelebb az a véle-mény, hogy mostanában az alapos fel-készültséggel rendelkező nőknek könnyebb bekerülni a külügy-minisztériumba.

Szerinted minek tulajdonítható sok amerikai-magyar fiatal politikai

nemtörődömsége, apátiája?

Az átlag középiskolás Amerikában nem törődik semmivel. Azt se tudja, hol van Nicaragua, Afganisztán; nem is beszélve Magyarországról. Hogy az itteni magyar fiatal nem vesz részt – mondjuk – a választásokban, az általános társadalmi problémából ered. Ebben az országban nem tanítanak földrajzot, idegen kultúrákról sem esik szó. És nyelveket sem tanítanak. A magyar gyerekek is amerikai iskolába jár. De az is igaz, hogy ő azért valami-vel tájékozottabb osztálytársainál.

Vannak-e, véleményed szerint pozitív kilátások az amerikai-magyar életben ?

Az én generációmnak nagyobb lehetőségei vannak arra, hogy összetartóbb legyen, mint elődei. Itt nőttünk fel ugyanis mindannyian, egy olyan társadalomban, mely végeredményben az egyenjogúságon, az emberi szolidaritáson alapszik.

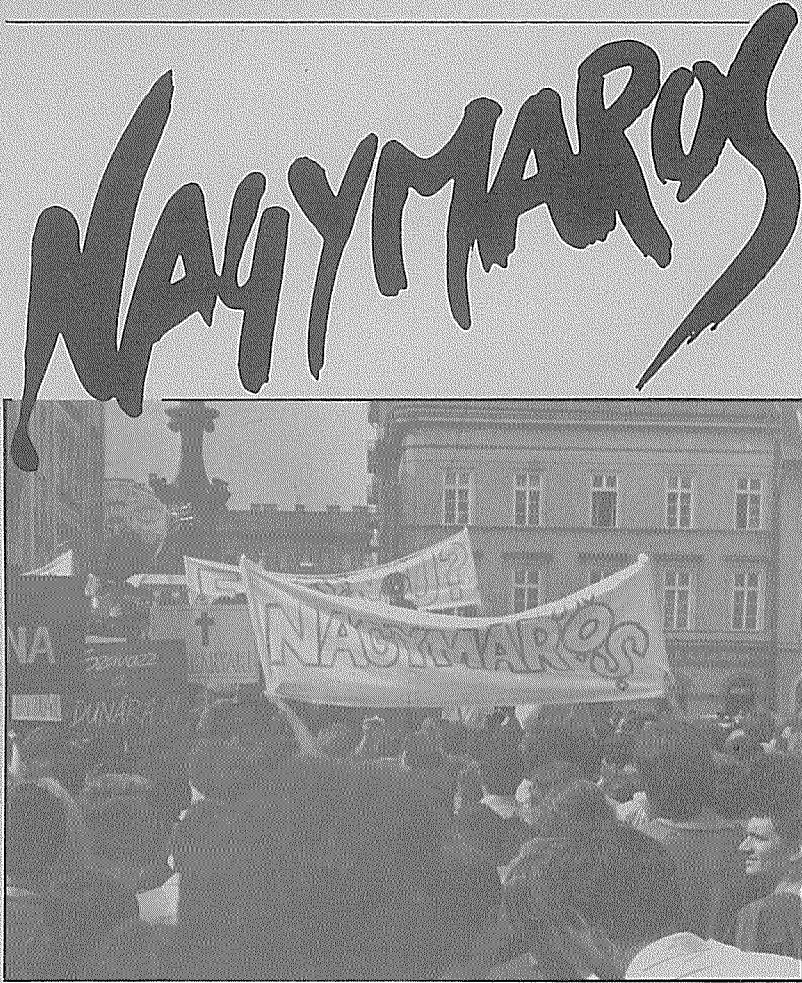
Európa 1992

A Közösség három alkalommal bővült és ma 12 tagból áll. Jelenleg további érdeklődők kopogtatnak Európa kapuján, miközben Marokkóval már afrikai jelentkező is akadt. Az utolsó tagfelvétel óta a világkereskedelem 20 százaléka jut ránk, amivel a világ legnagyobb gazdasági csoportulása let-tünk.

Az egymásközi árucsereforgalom, a teljes vámmentesség bevezetése következtében ugrásszerűen növekedett. Ma minden tagállamnak az EK a legnagyobb kereskedelmi partnere.

Az Európa Parlament lassan túllép szűkreszabott korlátain és kezd szupranacionális törvényhozó testületté válni.

Mindezek a vitathatatlanul pozitív eredmények azonban nem jelentik azt, hogy az elért integrációs fokon sikeresen szembe tudunk nézni ko-runok világ gazdasági kihívásaival. Mind az Egyesült Államok, mind Japán, nem beszélve a délkelet-ázsiai országokról, az ipari termelés minden szintjén komoly versenytársként lép-nek fel. Ezzel a masszív gazdasági tá-

Május 27-én a budapesti Vörösmarty téren majdnem kétezen gyűltek össze, hogy békés tüntetéssel tiltakozzanak az osztrák segítséggel épülő bős-nagymarosi vízierőmű ellen. A tömeg a belvárosban keresztül az osztrák nagy-követség elé vonult, ahol azt harsogták: „Nem kell erőmű!”

A magyarság nem vitrintárgy

— Beszélgetés Nagy Károllyal —

MOTOLLA: Hogyan látod a Nyugaton élő magyarság helyzetét, szerepét ma? Csökkenőben van-e a nyugati magyarság jelentősége és szerepe az össz-magyarság szempontjából?

Nagy Károly: Csak számban csökken a Nyugat magyarsága. Az összmagyarság életében viszont jelentősége növekszik.

Hadd magyarázzam meg, hogy miért gondolom így. Az európai és amerikai magyar iskolák, egyházak, szervezetek, programok résztvevőinek létszáma sok helyen csökken. Az öregek elmennek, az 56-os forradalom utáni nagy magyar embercsoport gyermekei is felnőttek már, a gyakori munkahelyváltogatása sokszor a magyar közösségektől való távolságot is jelenti, a vegyes házasságok megnehezítik a magyarságtudat átadását a következő nemzedéknek, vagyis számbelíleg ma kevesebben számíthatók azok közé akik Nyugaton is aktívan „élnek” magyarságukat, mint mondjuk húsz vagy akár tíz évvel ezelőtt.

Ugyanakkor viszont más területeken gyarapodás tapasztalható. Növekszik például a nyugati magyar értelmiségi konferenciák látogatottsága (EPMSZ, Mikes Kör, ITT-OTT, stb. stb.) Fejlődik a nyugati magyar és magyar tárgyú könyvkiadók (EPMSZ, Atlantic Research, Püski, Magyar Füzetek, stb.) és a színvonalas folyóiratok, lapok olvasottsága is. A nyugati világ tudományos életében is egyre több nyugaton élő magyar szakember vesz részt. Fejlődés tapasztalható a nyugati politikai életben való részvétel területén is, egyre nagyobb érvényt szerezve például a magyar kisebbségvédelem ügyének. A Magyarországra látogatók, az onnan Nyugatra családtagokat, szakembereket, kutatókat, előadókat meghívók száma is emelkedett az utóbbi évek során.

Összegezve: kevesebben többet, jobban, hatásosabban művelnek ma Nyugaton az összmagyarság érdekében.

Hogyan viszonyul mindehhez a „hivatalos” Magyarország?

Sokkal kártékonyabb merevséggel és vonakodással, mint amit az összmagyarság érdekei megkívánnának. Nyugati magyar írók — költők — művészek magyarországi publikálása, szemlézése, kiállítása, szereplése ma

már egyre gyakoribb. A magyarországi konferenciákra meghívottak — a Kárpát-medencéből és Nyugatról — köre bővült. Az utóbbi években — hónapokban szinte „betört” a határain kívül élő magyarság — Erdélyből az egyre szörnyűbb etnocidium miatt tragikus módon a menekülők ezreivel is — Magyarországra. Az egyre nyilvánvalóbban legitimizálhatatlan egy-párt uralom egyre kevésbé tudja elnyomni az összmagyarság egymás felé testvéri kezeket nyújtó akarátát. De az is nyilvánvaló, hogy még mindig pártbürokraták dönthetnek meghívásokról, hogy a postai cenzúra még mindig akadályozza a kommunikációt, és hogy nyugati magyar könyvek, újságok, folyóiratok még mindig csak csempészárúként, és néhány könyvtár zárt osztályán, csak külön engedélyekkel olvashatók.

De azért van együttműködés?

Rohamosan növekvő intenzitással. A Kárpát-medence pártbürokratái és nyugati megfelelőik: a csak „anti-” módon megnyilvánulni képes dogmatikusok ellenére is. Magyarországon — és másutt is — egyre többen és egyre aktívabban működnek együtt nyugati magyarokkal az osztatlan összmagyar érdekek érvényesítésében, és Nyugaton is egyre többen és egyre aktívabban működnek együtt magyarországiakkal és másutt élő magyarokkal az összmagyarság sorsa, jövője jobbításáért. Egyre eredményesebben tárjuk fel és működtetjük azokat a módszereket, amelyek segítségével egymás törekvéseit különböző adottságaink felhasználásával kiegészíthetjük, közös céljaink szolgálatában.

Tudnál erre konkrét példát is mondani?

A publikációk területéről mondok két példát. Az egyik a nyugati magyar gyermekek, fiatalok magyar tankönyveinek a magyar pedagógia történetében eddig legsikeresebb programja.

Készültek azelőtt is tankönyvek Magyarországon is, Nyugaton is a nyugati magyar ifjúság számára jó részt sikertelenül. Részben azért sikertelenül — sőt: károkat okozó módon — mert mindenféle propagandát tartalmaztak, részben meg azért, mert dilettánsok, amatőrök írták, szerkesztették őket. Az Anyanyelvi

Konferencia tankönyveit magyarországi és nyugati szakemberek: tankönyvírók és gyakorló pedagógusok együtt írták, szerkesztették. Nyugati magyar — és nem magyar — iskolák látogatása, szülőik, ifjúsági, cserkész, és egyházi vezetők, tanítók, tanulók, konzultálása, próbatanítások eredményei összegezésként születtek a tankönyvek.

A másik példa a Magyar Öregdiák Szövetség — Bessenyei György Kör — *Tanúk Korukról* előadás- és kiadványsorozata. Ez a szóbeli történelem (oral history) program olyan — főleg külföldön élő — magyarokat kér fel élményeik előadására, majd némelyik előadás könyvvé kiegészítésére, akik fontos történelmi eseményekben alakító, vezető szerepet játszottak és adalékaikat, élményeiket még nem adták közre. 1977 óta 18 előadás hangzott el, hetet könyvvé kiegészítve is kiadtunk: Király Bélától kettőt, és Kiss Sándor, Kopácsi Sándor, Kovács Imre, Nyeste Zoltán, Papp László egy-egy tanúbeszámolóját. Magyarországra nehezen jutnak el ezek a könyvek, mert témáik egy részét még mindig tabúként tiltja néhány vasikalapos dogmacsász. Együttműködésünk eredményeként mégis elérték a magyarországi olvasókat: közülük például hármat három különböző független kiadó hat alakalommal jelentett meg Budapesten szamizdát, hasonló kiadásban.

Részvesznek-e fiatalok is ebben az intenzív nyugati tevékenységben, vagyis: van-e jövője e munkának?

Kevesebben vesznek részt, mint a jövő hatásos munkája végzéséhez szükséges lenne. Ha húsz év múlva — mire az 56-os derékhad jórészt elment — csak annyian fognak Nyugaton magyar ügyekben tevékenykedni mint ahány fiatal ma is teszi: akkor jelentős sorvadásnak, veszteségnek, hiányoknak nézünk elébe. Ellenpéldák is vannak: az ITT-OTT konferenciák ifjúsága, a cserkészlet, a még jól működő magyar iskolák — a *Motolla* is reménykeltő ifjúsági kezdeményezés. A mára jó hatásokkal működő nyugati magyar programok majdani tovább működtetéséhez ez azonban kevés.

Mit lehetne tenni?

Szerintem például fokozni kell a küldetéstudatot.

Mit értesz ezen?

Mindmostanáig a legtöbb energiát arra fordították a nyugati magyar szervezetek, hogy megtartsák — és

máshoz, jobban megismerjük a másik lényét, sajátosságait és értékeit, ami a kölcsönös megértés és megbecsülés alapja. Végül mindannyiunknak egységes európai útlevele lesz, mintegy írásbeli bizonyítékként, hogy megvalósult a határ nélküli Európa. Határ nélkül?

Amikor Európa egyesüléséről beszélünk, könnyen megelégedünk arról, hogy kontinensünk nemcsak a *Közös Piac* országaiból áll. Felvetődik a kérdés, hogy a keleti országok — és ezen belül Magyarország — hogyan viszonyulnak majd az ebből az új integrációs dimenzióból eredő helyzethez. A két- és többszintű tárgyalások már egy ideje folyamatban vannak. Kádár János múltévi hivatalos látogatása Brüsszelben nem annyira a belga államnak, mint az EK Főbizottságának szólt, amely képviselőivel hosszas eszmecsere folytatótt a kétoldalú gazdasági kapcsolatok bővítéséről. 1992 egy fontos állomást jelent útban az Egyesült Európa felé, de a végállomástól még messze vagyunk.

Czigány Imre, Brüsszel

másoknak, gyermekeiknek is megtartani segítsenek — a magyarságukat külföldi környezetükben. Szerintem ezentúl arra kell fordítsuk energiánkat, hogy a megtartott magyarság ne féltve őrzött becses találat legyen, — herendi porcelán a vitrinben, korondi cserép a konyhafalon — hanem eszköz ahhoz, hogy küldetésszerűen munkálkodjunk külföldön az összmagyarság sorsa jobbításáért.

Mi módon lehetne ilyen küldetéstudatot fejleszteni külföldi magyar fiatalokban?

Az elsőrendű felelősség természetesen a szülőké, tanítóké, papoké, ifjúsági és cserkészvezetőké. Megtanítani, megszerettetni a gyerekekkel, fiatalokkal a magyar nyelvet és kultúrát. Nem szórakoztató „hobby”, nem „party”, nem is csak táncház és táborozás. Kemény munka is. Kihívás. Szolgálat.

Tizenhatmillió népünk sorsa jobbítását külföldön munkálni, ügyében felépni, világnyelveken szószólója lenni, gondjait ismertetni, egyéneit lehetőségekhez hozzásegíteni, csoportjait támogatni nemes feladat, méltó életcél — az már valami olyan „plusz”, amiért érdemes, értelmes élni, küzdeni.

Egy előadásodban négy feladatkör leírásával elemeztél a nyugati

Nagy Károly 1934-ben született Nyíregyházán. Tanítóképzőt végzett. 1956-ban emigrált az Egyesült Államokba. 1965-ben egyik kezdeményezője volt és azóta is egyik vezető szakembere az Anyanyelvi Konferenciának. 1965-óta egyetemi tanár. 1977 óta szerkeszti a *Tanúk korukról — szóbeli történelem* című szabadegyetemi előadás- és kiadványsorozatát. 1984 óta egyik szerkesztője a kanadai *Nyugati Magyarság* című lapnak. *Tanítsunk magyarul, Magyar Szigetvilág-ban ma és holnap és Szigetmagyarság és szolidaritás* című könyveiben (Püski, New York, 1977, 1984, 1988) a magyar nyelv és kultúra külföldi fenntartásának, művelésének módzatait elemzi.

magyarság küldetésszerűen végzett munkásságát: megtartás, kiegészítés, fórum biztosítás, érdekvédelem és közvetítés. Mondanál többet erről?

Ne vedd szerénytelenségnek, ha arra kérem olvasóidat: lapozzák fel ezt az elemzést a rövidesen megjelenő könyvben — Csoóri Sándor írt hozzá előszót — ahol részletesen megtalálhatók ezek a gondolatok. Címe: *Szigetmagyarság és szolidaritás*.

ERDÉLYBŐL JÖTTEK

1987 tavaszán utaztak először erdélyi magyarok Magyarországra azzal a szándékkal, hogy onnan nem térnek többé haza. Ez a helyzet merőben új kérdéseket vet fel mind az otthoni, mind pedig a nyugati magyarságnak. Mi lesz, ha Erdélyből minden magyar eljön? Ugyanakkor: van-e jogunk eltélni a menekülöket, azt tanácsolva nekik, hogy szenvedjék csak szó nélkül tovább a Ceausescu-diktatúrát?!

Dr. Kende Péter *Erdélyből jöttek* című könyve (1988, Ifjúsági lap- és könyvkiadó) ezeket a kérdéseket érinti. Név nélküli interjúkat közöl szembesítve az erdélyi menekültek szemléleti és emberi sokféleségét. Részleteket közöl magyar politikusok beszédeiből éppúgy, mint a Vöröskereszt képviselőjével folytatott interjúból, és a rákos-szentmihályi gyülekezet lelkésze, Pánczél Tivadar véleményét is közreadja. Nehéz volna hű képet adni Dr. Kende könyvéről anélkül, hogy ne idéznénk az interjúkból:

„És egyáltalán: mi az, hogy engem befogadnak-e? Engem nem kell befogadni! Én nem tehetek arról, hogy átcsatolták azt a területet, ahol születtem! Nekem Magyarország az anyaországom, tehát ne mondja senki, hogy befogad engem, hiszen én itthon vagyok.”

„Csak hát a szökés nem mindig olyan egyszerű és veszélytelen dolog. Némrégiben az egyik határmenti faluból hét

fiatal együtt indult át illegálisan a határon, s útközben hármat lelőttek a román határőrök. Rettenetes merénylet az ilyen.”

„A fiataloknak meg azt üzenem, jöjjenek ők is. Magyarok. Ha nem engedik, hogy ott legyen hazájuk, akkor itt van.”

„- És most? Marad vagy visszamegy Erdélybe?
- Visszamegyek. Nem találok megoldásnak az ittmaradást.
- Miért?
- Mert Erdély a szülőföldöm, s ha minden magyar eljön, az nem megoldás. Ott kell maradni, ott kell élni, ahol születtünk. Ott kell meghalni is.”

„Amikor kitört belőlem az őszinte szó, megsűrűsödött körülöttem a levegő, s hamarosan éreztem: valamit tennem kell, mert most jön a baj. Ilyenkor újra és újra bevonultam a bolondokházába. Az életosztón vitt be oda, az egyetlen menedékhelyre.”

Vidám nemzeti egység – hamis hangok nélkül – ez valamit jelent. Nem mintha bárki is a tolongásban és barbecue-füstben forró gondolatokat szentelne a királyi családnak, de olyan sem akad, aki a söröspohár mellett republikánus érzelmeit hangoztatná. Ha már egyszer monarchia van...

Intermezzo: Királynőnap tájkéán néhány nap azonban heves hazafiúi megnyilvánulások is akadnak. Nemrégiben olvashattuk, hogy egy homoszexuális bár tulajdonosa pénztárgépével vágta fejbe a királynőt gyalázó francia vendéget.

Ki, hogyan és mit ünnepel? Milyenek az ünnepek Magyarországon? Avagy kérdezzük Petri Györggyel:

Hol vannak az ünnepek?

...

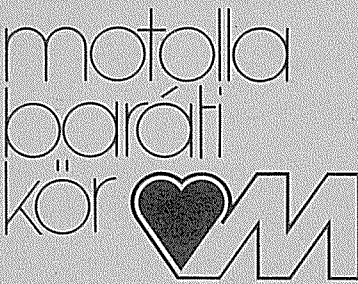
Eltűnt a menet.

Átváltozott tömeges ordítózássá és szétszéledt a széllel.

Ó, azok a régi május elsejék! A zászló- és transzparens-vadászatok, mikor két Marxot és egy Lenint egy piros-fehérvörös zászlóra cseréltem, ami a vasárnapi Fradi meccsen már zöld-fehéreként Varga Zólinak lengett! Azok a tűzijátékok, víziparádék, díszszemlék! Ingyencirkuszok a Városligetben!

Vajon a zászlót-transzparenst elhajgálók, vállalati ingyen sörért sorbanállók, a kötelezően felvonulók között hányan gondoltak a „vörös zászlóra”, az úgynevezett „győztes felszabadítókra”. Ki gondolt az „alkotmányra”, az „új kenyérre” az idegölő „muszáj” közepette? Mert egy ünnep visszatükrözi a nép hangulatát.

Ki, mikor és hogyan ünnepel? Az ötvenes évek és a hatvanas évek elejének hollandiai puritanizmusa: Juliana királynő, a nép nagymamája, biciklin –

Magyar

Ifjúsági Fórum '88

Szeptember utolsó hetének végén rendezik Kastlban a **Fórum** második találkozóját *Közösségek válsága és lehetőségei* címmel. A kezdeményezés fő célja, hogy a nyugaton élő fiatalabb nemzedék számára teret adjon a nyílt eszmecserére és egymás jobb megismerésére.

Beszélni fogunk a keleteurópai nacionalizmus jelenségeiről, amelyek a közösségi koncepció válságáról tanúskodnak. Meg fogjuk vitatni, hogy a műszaki fejlődésen alapuló modern életforma mennyiben segíti vagy gátolja közösségek alakulását és fennmaradását.

Az egyes témák bevezetésére saját sorainkból kértünk fel fiatalokat. A műsoron kívüli kötetlen beszélgetés, baráti együttléti további lényeges pontja összejövetelünknek. Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

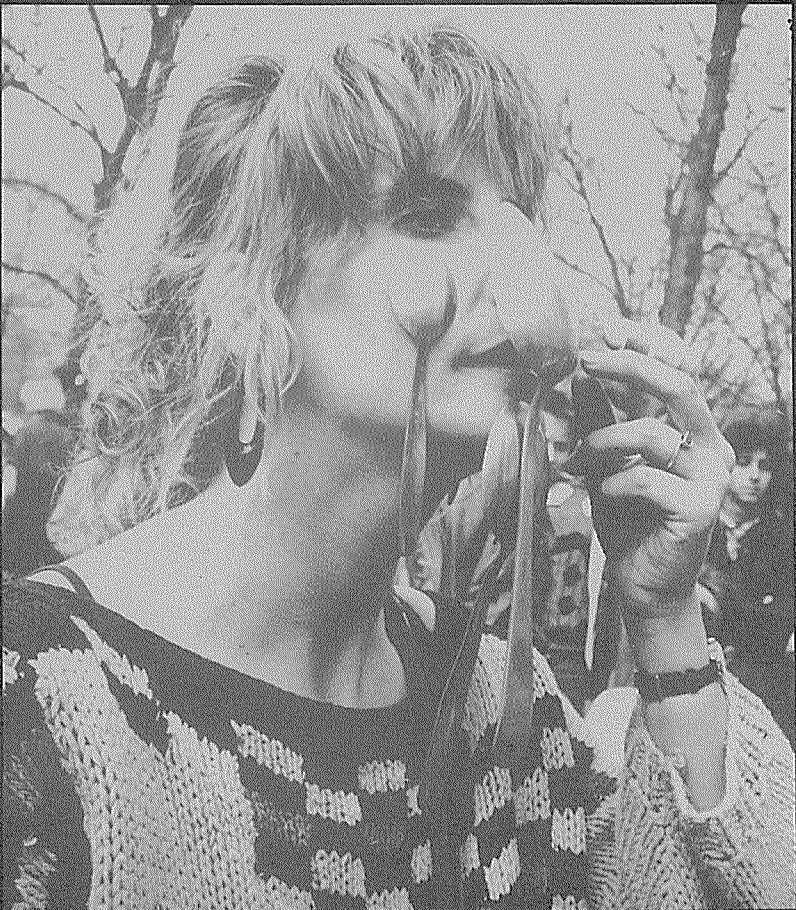
A Fórum szervezői

További információ a MOTOLLA szerkesztőségénél kapható.

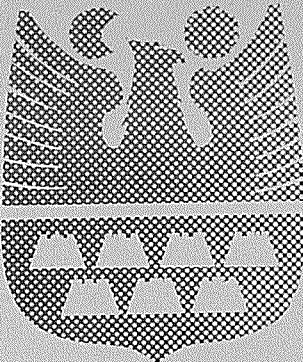
Királynőnap (űrügyn)

Mit kezdhet az ember egy királyi családdal? Színezett képüket – vigyázó szemüket – harmadosztályú garni-szállók szundikáló portásainak feje fölé aggathatja. Hollywood-panteonba helyezheti őket, kukkoló képesújságok izgathatják a romantikaéhes konyhalányokat, a hercegkisasszonyba szerelmes kamaszokat. Jelszó is lehet – a nemzeti egység megtestesítője. Születésnapja nemzeti ünnep, és egy ünnep – mint tudjuk – visszatükrözi a nép hangulatát.

Tüntetések

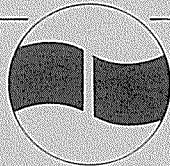
Május óta világszerte tiltakozó megmozdulásokat rendeztek a romániai faluromboló terv ellen magyarok és nem magyarok egyaránt. Ellátó cikkek jelentek meg a világsajtóban, tiltakozások, beadványok sürgették a pusztítás megakadályozását. Tüntetések rendeztek Nyugat-Európában több helyen is, Torontóban és Ottawában június 20-án, Washingtonban június 23-án.

November 15-ére ki van tűzve egy világtiltakozás. Emlékezzünk meg azokról, akik 1987. november 15-én Brassóban felláztak a román rendszer ellen.

A Duna védelmében!

Október 30-án tiltakozunk világszerte a Bös-Nagymaros vízlépcső építése ellen.

Magyar Környezetvédelmi Alap

84 Old North Stamford Road STAMFORD, Conn. 06905 USA

Az Európai Közösség tolmács- és fordítórészlege hathónapos gyorsított kiképzésben részesít szimultán-tolmácsokat.

Felvételi feltételek: legalább 30 éves életkor, bármilyen egyetemi végzettség (tolmács vagy fordító diplomával rendelkező nem jelentkezhet!), három nyugat-európai nyelv tudása és időszzerű gazdasági és politikai kérdésekről való tájékozottság. Előzetes tolmács-tapasztalat nem szükséges. A sikeres jelöltek több évre szóló szerződést kapnak. Jelentkezés: bármikor.

További tájékoztatás a MOTOLLA szerkesztőségénél.